

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2018

Andrea Novotná

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Historický ústav

Čeněk z Klinštejna na dvoře Jiřího z Poděbrad

Bakalářská práce

Autor: Bc. Andrea Novotná
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Historie se zaměřením na vzdělávání,
Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: PhDr. Zdeněk Beran, Ph.D.

Hradec Králové, 2018

Zadání bakalářské práce

Autor: Andrea Novotná
Studium: P15P0721
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Historie se zaměřením na vzdělávání, Bc. učitelství - všeobecný základ

Název bakalářské práce: Čeněk z Klinštejna na dvoře Jiřího z Poděbrad

Název bakalářské práce AJ: Čeněk of Klinštejn at the Court of George of Poděbrady

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem bakalářské práce je analyzovat působení Čenka Škvoreckého z Klinštejna na dvoře krále Jiřího z Poděbrad, a to především ve vztahu k jeho velmi vlivnému, nicméně mezi českou šlechtou značně nepopulárnímu, úřadu královského prokurátora. Vzhledem k tomu, že úkolem tohoto muže bylo vymáhat pohledávky krále vůči jeho dlužníkům, bude snahou práce objasnit dílčí spory a objasnit v nich Čenkovu roli. Celá práce bude pojata jako analýza jeho interakcí na dvoře Jiřího z Poděbrad. V tomto kontextu budou využita též biografická data, kategorie rodového zázemí, majetků a obecně "sociálního kapitálu", s nímž Čeněk zahájil svoji kariéru a míra, do níž jej během svého života rozšířil.

Prameny: Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Cizí rody Třeboň. Archiv český I., ed. František Palacký, Praha 1840. Archiv český III., ed. František Palacký, Praha 1844. Archiv český IV., ed. František Palacký, Praha 1846. Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka IV. 1449-1462, ed. Blažena Rynešová a kol., Praha 1954. Zbytky register králův římských a českých z let 1361-1480, ed. August Sedláček, Praha 1914. Literatura: BOUBÍN, Jaroslav, Česká "národní" monarchie: k domácím zdrojům a evropskému kontextu království Jiřího z Poděbrad. Praha 1992. ČORNEJ, Petr - BARTLOVÁ, Milena, Velké dějiny zemí Koruny české VI., Praha 2007. HEYMANN, F. G., George of Bohemia King of Heretics, Princeton University Press 1965 MACEK, Josef, Jiří z Poděbrad: studie s výběrem z archivních dokumentů. Praha 1967. SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze království českého I-XV, Praha 1993-1998. ŠIMEK, František, Staré letopisy české, 1937 Praha. URBÁNEK, Rudolf, Věk Poděbradský I., Praha 1915 (České dějiny III-I).

Garantující pracoviště: Historický ústav,
Filozofická fakulta
Vedoucí práce: PhDr. Zdeněk Beran, Ph.D.
Oponent: Mgr. Lenka Doová, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce: 18.12.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením PhDr. Zdeňka Berana, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne: 24. 3. 2018

Andrea Novotná

Anotace

NOVOTNÁ, Andrea, *Čeňk z Klinštejna na dvoře Jiřího z Poděbrad*, Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2018, 48 s., bakalářská práce.

Cílem bakalářské práce je analyzovat působení Čeňka Škvoreckého z Klinštejna na dvoře krále Jiřího z Poděbrad, a to především ve vztahu k jeho velmi vlivnému, nicméně mezi českou šlechtou značně nepopulárnímu úřadu královského prokurátora. Vzhledem k tomu, že úkolem tohoto muže bylo vymáhat pohledávky krále vůči jeho dlužníkům, je snahou práce objasnit dílčí spory a objasnit v nich Čeňkovu roli. Práce je pojata jako analýza jeho interakcí na dvoře Jiřího z Poděbrad, k čemuž jsou využita biografická data, kategorie rodového zázemí, majetků a obecně „sociálního kapitálu“, s nímž Čeňk zahájil svoji kariéru a je sledována cesta, jakou jej během svého života rozšířil.

Klíčová slova: Čeňk z Klinštejna, královský dvůr, Jiří z Poděbrad, královský prokurátor, doba poděbradská, Čechy, 15. století.

Annotation

NOVOTNÁ, Andrea, *Čeněk of Klinštejn the Court of King George of Poděbrady*, Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2018, 48 pp., Bachelor Degree Thesis.

The main aim of the bachelor thesis is to analyze activities of Čeněk Škvorecký of Klinštejn at the court of King George of Poděbrady, especially in the relation to his very influential, however among the Czech nobility the largely unpopular office of the Royal Prosecutor. Given that the task of this man was to enforce the King's claims against his debtors, the effort of this work is to clarify the partial disputes and to clarify the role of Čeněk in them. The thesis is conceived as an analysis of his interactions in the Court of King George of Poděbrady. There are used biographical data, ancestry, wealth, and social capital, with whom Čeněk started his career and the way in which a career spread throughout his life will be monitored.

Key words: Čeněk of Klinštejn, royal court, George of Poděbrady, royal prosecutor, Poděbradian era, Bohemia, 15th century.

Poděkování

Chtěla bych předně poděkovat PhDr. Zdeňku Beranovi, Ph.D. za trpělivost, ochotu a odborné vedení. Dále bych ráda poděkovala své rodině, přátelům a spolužákům za podporu.

Obsah

Úvod	1
1 Původ a rodové vazby	6
2 Dvůr a královská rada Jiřího z Poděbrad	10
3 Purkrabí Pražského hradu.....	14
4 Relátor desek zemských	18
5 Správce kolejí.....	22
6 Královský prokurátor	24
7 Věřitel Rožmberků	31
Závěr.....	33
Seznam zkratk.....	37
Seznam pramenů a literatury	38
Archivní prameny	38
Edice	38
Literatura	40
Rejstřík jmenný a místní.....	43
Přílohy	46

Úvod

Předkládaná bakalářská práce je zaměřena na významnou osobnost, již byl Čeněk Škvorecký z Klinštejna. Patřil k zámožným českým šlechticům, zastával úřad purkrabího Pražského hradu (1451–1461), působil jako relátor desek zemských a především proslul jako královský prokurátor na dvoře Jiřího z Poděbrad v letech 1461–1471.¹ Nepochybně působil i na dvoře Vladislava Jagellonského, přičemž období po smrti „husitského krále“ již není zahrnuto do obsahu této práce. Navzdory celé řadě dalších prokurátorů od roku 1437, kdy tato instituce vznikla, je Čeněk považován za jednoho z nejvýznamnějších prokurátorů. Patřil mezi věrné stoupence krále a účastnil se mnoha jednání diplomatického rázu. Zasloužil se o upevnění panovnické moci již za krále Ladislava Pohrobka, a plněním královských příkazů urovnával majetkové poměry v Českém království.

O Čeněvi z Klinštejna je známo, že byl velmi zámožný a mocný, zasedal na zemském, dvorském i komorním soudu, a proto je jedním z cílů bakalářské práce postihnout i přibližný rozsah jeho statků.² O tom, že Čeněk z Klinštejna zaujímal přední místo v královské radě a oplýval značným množstvím peněz, vypovídají i údaje a dlužní smlouvy obsažené v *Rožmberských dluhopisech z let 1457–1481*,³ v *Listáři a listináři Oldřicha z Rožmberka*⁴ a v edici *Zbytky register králův římských a českých z let 1361–1480*.⁵

V práci jsou využity prameny archivní povahy převážně z Národního archivu a Státního oblastního archivu v Třeboni. Mezi nimi se nachází listina dokládající Kateřinu z Okoře jako manželku Čenka z Klinštejna⁶ či listina s přivěšenou pečetí z doby, kdy Čeněk působil ve službách Zdeňka ze Šternberka.⁷ Nejvýznamnějším

¹ Rudolf URBÁNEK, *České dějiny 3. Věk Poděbradský 4*, Praha 1962, s. 55.

² A to pomocí několika prací: August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého*, Praha 1994–1999; TÝŽ, *Místopisný slovník historický království českého 1*, Praha 1909; TÝŽ, *Pýcha urozenosti a vývody u starých Čechův a Moravanův*, Praha 1914.

³ *Rožmberské dluhopisy z let 1457–1481*, ed. Josef Pelikán, Praha 1953.

⁴ *Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka 4 z let 1449–1462*, edd. Blažena Rynešová – Josef Pelikán, Praha 1954.

⁵ *Zbytky register králův římských a českých z let 1361–1480*, ed. August Sedláček, Praha 1914.

⁶ Národní archiv Praha, České gubernium – guberniální listiny, sign. 421.

⁷ Státní oblastní archiv Třeboň, Cizí rody (listiny 1286–1826), i.č. 173, sign. ze Smřic, karton 83.

archivním pramenem je listina z roku 1464 uložená ve Státním oblastním archivu v Třeboni, kde Čeněk vystupuje po boku Jana Rožmberka jako jeho věřitel.⁸

Vzhledem k tomu, že většina relevantních pramenů již byla publikována formou pramenných edic, vychází práce především z nich. Čeněk z Klinštejna pocházel z významného panského rodu Klinštejnů, který byl jednou z několika větví Ronovců. Primární je ediční řada *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích* jako celek, konkrétně se jedná například o díl *Archiv český 3* obsahující oddíl *Výtahy z listin rozličných od roku 1371 do 1471*, v níž se dozvídáme o hlavním sídle Čenkových předků a Čenkově manželce.⁹ O původu přídomku „Škvorecký“ je pojednáno v deskách zemských, jejichž torzo je publikováno v edici *Pozůstatky desk zemských království českého r. 1541 pohořelých 2* (dále jen *Reliquiae tabularum terrae*).¹⁰ Jedná se o edici pozůstalých zápisů starých desek zemských, které roku 1541 při požáru Pražského hradu a Malé Strany shořely.

O Čenkově působení v úřadu purkrabího Pražského hradu toho není bohužel dochováno mnoho, vyjma dílčích záznamů jeho relátorské činnosti v *Archivu českém 7*¹¹ a *Archivu českém 9*.¹² Nalezneme zde též informace o správě pražského majetku či stručný popis pravomocí, jimiž jakožto relátor disponoval. Pro kapitolu o funkci relátora zemských desek jsou primárními edicemi *Reliquiae tabularum terrae 1,2*.¹³ Dále v edici *Archivu českém 3*¹⁴ a v *Archivu českém 27*¹⁵ se zachovaly údaje o kolejích, o jejichž správu se Čeněk zasloužil.

O nejváženějším úřadu královského prokurátora se dozvídáme z edic *Archiv český 1*,¹⁶ kde nalezneme konkrétně v oddílu *Nálezy královského saudu dvorského od roku 1454 do 1465* doklad o tom, že byl Čeněk pověřen správou

⁸ Státní oblastní archiv Třeboň, fond Cizí rody (listiny 1286–1826), i.č. 211, sign. z Rožmberka 6/5, karta 68

⁹ *Výtahy z listin rozličných od roku 1371 do 1471*, ed. František Palacký, Praha 1844, s. 465–579.

¹⁰ *Reliquiae tabularum terrae 2*, ed. Josephus Emler, Praha 1857.

¹¹ *Archiv český 7*, ed. Josef Kalousek, Praha 1887.

¹² *Archiv český 9*, ed. Josef Kalousek, Praha 1889.

¹³ *Reliquiae tabularum terrae 1*, ed. Josephus Emler, Praha 1870; *Reliquiae tabularum terrae 2*, ed. Josephus Emler, Praha 1857.

¹⁴ *Archiv český 3*, ed. František Palacký, Praha 1844.

¹⁵ *Archiv český 27*, ed. Gustav Friedrich, Praha 1941.

¹⁶ *Archiv český 1*, ed. František Palacký, Praha 1840.

odúmrtí. V *Archivu českém* 3, 4, 7¹⁷ a to v oddílech *Výpisky právní a soudní ze starých desk zemských království českého*, *Zápisy panství Pardubského od roku 1357 do 1536*, *Výpisy z českých původních listin království českého veřejné knihovny pražské* nalézáme případy, kdy zprostředkoval králova rozhodnutí týkající se například převodu statků, záznamy o jeho výstupech před soudem zemským či výpravě do Dolní Lužice. O činnostech Čenka z Klinštejna při městě Plzni jsou dokladem *Městské listáře a listináře z 15. století*¹⁸ a soubor různorodých zápisů paměti z let 1378 až 1526 a *Staré letopisy české*.¹⁹

Základní literaturu pro zkoumání historie tohoto rodu a majetkových držav ve středověku představuje nesporně dosud svoji komplexitou nepřekonaná práce čítající patnáct knih popisujících dění, život a historii hradů, zámků a tvrzí krajů od Augusta Sedláčka. O historii rodu Klinštejnů pojednává konkrétně 3., 14., 15. díl, přičemž i dílo *Místopisný slovník historický království českého I*²⁰ od téhož autora slouží jako důležitý podklad pro rozšíření informací o tomto panském rodu. Dále Václav Vladivoj Tomek ve svém díle *Dějepis města Prahy 8*²¹ vylíčil významná fakta o Čenkových předcích, manželce a potomcích.

Jedním z hlavních úkolů, kterým byl králem pověřen, bylo vyhledávat v zemských deskách odúmrtě a zcizené majetky, jež měly být navraceny králi, jednalo se častokrát i o nezaplacené dluhy. V souvislosti s tímto posláním byl Čeněk z Klinštejna jako právní poradce krále obklopen stejně jako samotný Jiří z Poděbrad spolu se svou ženou Johanou z Rožmitálu mnoha nepřáteli. Svědčí o tom kupříkladu zmínky Pavla Žídka²² pojednávající o odsuzování relátorské činnosti či o odporu šlechticů vůči tomuto úřadu pramenící zejména ze ztráty jejich statků, o které je Čeněk připravil.

Jeho pravomoci se vztahovaly na zastupování krále ve věcech právních, jak sporných, tak nesporných. Víceméně v jeho moci bylo vše, co bylo v zájmu

¹⁷ *Výpisky právní a soudní ze starých desk zemských království českého*, ed. František Palacký, Praha 1844, s. 307–367; *Zápisy panství Pardubského od roku 1357 do 1536*, ed. František Palacký, Praha 1846, s. 173–229; *Výpisy z českých původních listin království českého veřejné knihovny pražské*, ed. Josef Kalousek, Praha 1887, s. 605–679.

¹⁸ *Listář královského města Plzně a druhy poddaných osad 1450–1526*, ed. Josef Strnad, Plzeň 1905.

¹⁹ *Scriptorum rerum Bohemicarum, Tomus 3*, ed. František Palacký, Praha 1829.

²⁰ August SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický království českého 1*, Praha 1909.

²¹ Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy 8*, Praha 1891.

²² *Mistra Pavla Žídka Spravovna*, ed. Zdeněk Tobolka, Praha 1908.

královské komory.²³ Kompetence, jež mu náležely, často překračovaly rámec pravidelného zástupce krále a královských statků. Důležité je, že se řídil pouze instrukcemi krále či následně královské komory. Hlavním záměrem práce je tedy analyzovat Čenkovu působení na královském dvoře Jiřího z Poděbrad, jeho činnost v souvislosti s deskami zemskými, zastávání funkce purkrabího Pražského hradu a královského prokurátora. Pro pochopení souvislostí je třeba zjistit, jak se do takto významných funkcí dostal, a sledovat proto i to, kde Čeněk z Klinštejna působil za vlády Ladislava Pohrobka. V závěru též bude nastíněno i to, jaké statky od Jiřího z Poděbrad obdržel. Mezi literaturu, která se tímto obdobím zabývá, řadíme velkolepé dílo Rudolfa Urbánka *České dějiny 3. Věk poděbradský 2–4*²⁴ pečlivě interpretující osobu Čenka z Klinštejna z různých úhlů a obsahující i podrobné odkazy k pramenům.

Dalším cenným dokladem, který převážně pojednává o roli Čenka v úřadu purkrabího Pražského hradu a majetcích, je publikace od Václava Vladivoje Tomka *Dějepis města Prahy*.²⁵ K postižení obecného historického kontextu posloužily především práce Petra Čorneje: *Velké dějiny země Koruny české 6 díl*,²⁶ Jaroslava Boubína *Česká „národní“ monarchie*²⁷ a studie o Jiřím z Poděbrad odkazující na archivní prameny od Josefa Macka.²⁸ Práce Zdeňka Kristena *Soud dvorský a jeho knihy za krále Ladislava* rozebírá, kdy a za jakých okolností byl Čeněk z Klinštejna jmenován královským prokurátorem a specifikuje jeho hlavní pravomoci v tomto úřadu.²⁹

Nejprve je pojednáno o původu a rodových vazbách Čenka z Klinštejna, poté stručně o korunovaci a královském dvoře Jiřího z Poděbrad. Zásluhy a konání tohoto šlechtice jsou osvětleny, jak v horizontu vnitřní, tak zahraniční politiky. V tomto kontextu jsou využita i biografická data a majetky, s nimiž Čeněk zahájil svoji kariéru, a statky, které v rámci svého úřadu následně získal. Práce není koncipována ryze chronologicky, a Čenkova úloha je rozdělena do jednotlivých

²³ Stanislav JURÁŠEK, *500 let finanční prokuratury v Praze: 1437–1937*, Praha 1937, s. 33–34.

²⁴ Rudolf URBÁNEK, *České dějiny 3. Věk Poděbradský 1–4*, Praha 1918–1962.

²⁵ Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy 8–9*, Praha 1891–1893.

²⁶ Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny země Koruny české 6*, Praha 2007.

²⁷ Jaroslav BOUBÍN, *Česká "národní" monarchie: k domácím zdrojům a evropskému kontextu království Jiřího z Poděbrad*, Praha 1992.

²⁸ Josef MACEK, *Jiří z Poděbrad: studie s výběrem z archivních dokumentů*, Praha 1967.

²⁹ Zdeněk KRISTEN, *Soud dvorský a jeho knihy za krále Ladislava*, Praha 1931.

kapitol, věnujících se jednotlivým aspektům jeho činnosti na dvoře Jiřího z Poděbrad.

I když je postava Čeňka z Klinštejna významnou osobou českých dějin 15. století, bývá často nedoceňována. Toto téma spadá do významného období našich dějin, kdy se v Čechách utvářela národní monarchie,³⁰ tedy království, v jehož čele stál člen jednoho z domácích šlechtických rodů, jehož vláda nás udivuje dodnes.

³⁰ Jaroslav BOUBÍN, *Česká "národní" monarchie: k domácím zdrojům a evropskému kontextu království Jiřího z Poděbrad*, Praha 1992.

1 Původ a rodové vazby

Čeněk z Klinštejna jako člen královské rady Jiřího z Poděbrad a čelní reprezentant utrakvistické nižší šlechty³¹ pocházel z větve panského rodu z Klinštejna. Na českém území je působnost tohoto rodu doložena od konce 13. století do druhé poloviny 17. století, kdy rod vymřel po meči. Poslední mužský potomek Ignác Vojtěch zemřel roku 1663.³² První předkové setrvali na hradě Klinštejn u Horní Libchavy na Českolipsku, v popředí se Závišem ze Stružnice. Základy hradu Klinštejna byly položeny nejspíše v rozmezí let 1300–1331, mezi prvními majiteli jsou připomínáni kupříkladu Bohuněk, Půta, Čeněk, Vilém, Hynek a Protiva.³³

Do skupiny majetků, jež se v rodinné linii postupně rozrůstaly, náležel kromě zmíněného hradu i Žandov, Skalice, Zátoň, Vožice, Libchava, Svéráz či Chýnov. S ohledem na informace uvedené Augustem Sedláčkem, lze s jistotou říci, že i Čeněk z Klinštejna držel část Skalice a po otci zdědil dvorec v Horní Libchavě.³⁴ Vožické zboží, darované otci Čenka Vilémem z Roupova a následně držené v rukou jeho bratrů Materny a Kryštofa, po jejich smrti v roce 1439 získal Mikuláš z Čestic. Mikuláš, vědom si dědických práv nejstaršího syna Čenka z Polánky, mu roku 1454 onen statek spadající do Chýnovského kraje odevzdal.³⁵ Čeněk se tedy stal držitelem nejenom celého vožického panství, ale dokonce zdědil i bývalý dům pánů z Ronova v Žitavě včetně některých manství v okolí tohoto města.³⁶ Vsi Svéráz a Zátoň, které náležely Čenkovi z Klinštejna po smrti Materny z Ronova, 10. října roku 1460 odevzdal Janovi z Rožmberka.³⁷

Se zřetelem k Čenkovi samotnému se obyčejně za rozhodující pokládá druhá polovina 15. století, kdy se Klinštejnové rozštěpili na tři větve: Kokořínské, Míčany a Škvorecké.³⁸ Nejdelsího trvání měla poslední větev odvozená od Škvoreckého

³¹ AČ 4, ed. František Palacký, Praha 1846, str. 448.

³² Jan HALADA, *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*, Praha 1999, s. 270.

³³ August SEDLÁČEK, *Hrady 14*, Praha 1999, s. 427.

³⁴ *Tamtéž*, s. 427.

³⁵ *Tamtéž*, s. 229.

³⁶ *Tamtéž*, s. 232.

³⁷ August SEDLÁČEK, *Hrady 3*, Praha 1994, s. 97.

³⁸ Jan HALADA, *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*, Praha 1999, s. 270.

panství,³⁹ jež koupil v roce 1462 za tři tisíce kop českých právě Čeněk z Klinštejna od Mikuláše Olbramovice,⁴⁰ a připojil tak k rodinnému jménu přídomek „Škvorecký“: „*Platy svrchu vyměřené a jmenované dolepsaný kupující má sobě sám očistiti a spraviti, prodal Mikuláš syn Janův Čěnkovi z Klinštejna a za tři tisíce kop grošů úplně zaplacených a postúpil. Stalo se to, v pátek po svatých Šimoniši Judovi.*“⁴¹

Je zřejmé, že Čeněk jako syn Jana Čěňka z Klinštejna a Markéty,⁴² blíže neznámého původu, náležel ke třetí vedlejší větvi rodu Klinštejnů. Tato větev panovala na Škvorci sedmdesát let.⁴³ Pokud jde o mladšího Čěnkova bratra Litvína, taktéž působil na královském dvoře, kde se v letech 1482–1486 připomíná jako královský komorník.⁴⁴ Je vhodné říci, že se Čěnkova matka podruhé vdala za Matyáše Loudu z Chlumčan. Tento muž, jak bude v jedné z následujících kapitol vyloženo podrobněji, dopomohl nevlastnímu synovi Čěnkovi k nemalým úspěchům a v závěti ho též neopomenul. Za neobvyklou lze považovat skutečnost, že Dům U Sedmi andělů, který Čeněk zdědil po matce,⁴⁵ namísto věnování prodal své manželce.⁴⁶

Chotí Čěňka z Klinštejna byla Kateřina z Dubečka a Okoře,⁴⁷ s níž se oženil nejspíše roku 1446.⁴⁸ Kateřina byla ze strany matky Doroty pokrevní příbuznou nejvyššího zemského písaře Mikuláše Augustina z Prahy, který byl jejím dědem.⁴⁹ Vlastní otec Kateřiny Janek Loysova, tedy první manžel Doroty, pocházel též z bohaté rodiny, a děd přezdívaný Ludvík Apatykář byl jedním z předních staroměstských konšelů. V roce 1434, po smrti Kateřinina otce, připadl všechn majetek spolu s hradem Okoř Dorotě, která se vzápětí podruhé vdala,

³⁹ Dědictví, jež Čeněk od Mikuláše odkoupil, zahrnovalo též ves Křimín, ves Horky, dvory v Úvale a Radešín. Srov. RT 2, ed. Josephus Emler, Praha 1857, s. 319.

⁴⁰ AČ 3, ed. František Palacký, Praha 1844, s. 571; *Transkripce pamětní knihy městyse Škvorce*, ed. Jan Psota, Škvorec 2010, s. 3; August SEDLÁČEK, *Hrady 15*, Praha 1999, s. 225.

⁴¹ RT 2, ed. Josephus Emler, Praha 1857, s. 320.

⁴² Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy 8*, Praha 1891, s. 451.

⁴³ August SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický království českého 1*, Praha 1909, s. 863.

⁴⁴ Národní archiv Praha, Úřad desek zemských (1351–1831), sign. 722; AČ 5, ed. František Palacký, Praha 1862, s. 95; AČ 8, ed. Josef Kalousek, Praha 1900, s. 309–310.

⁴⁵ Ta jej zdědila po Matyášovi Loudovi. Srov. AČ 28, ed. Josef Teige, Praha 1912, s. 218.

⁴⁶ Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy 8*, Praha 1891, s. 451.

⁴⁷ Národní archiv Praha, České gubernium – guberniální listiny, sign. 421; AČ 26, ed. Josef Kalousek, Praha 1909, s. 295; August SEDLÁČEK, *Hrady 15*, Praha 1999, s. 225.

⁴⁸ Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy 8*, Praha 1891, s. 433.

⁴⁹ AČ 3, ed. František Palacký, Praha 1844, s. 526.

nyní za Bořivoje z Lochkova.⁵⁰ Tento hrad však včetně vinic, patřících původně Mikulášovi Augustinovi, připadl Kateřině jako právoplatné dědičce až po smrti matčina spoluvlastníka Bořivoje.⁵¹ Majitelkou, již zmíněného jmění, se Kateřina připomíná i 20. února 1486, v rámci pře s Janem Žlebem ze Střížkova, nicméně již jako vdova.⁵²

O několik let později z manželství Kateřiny a Čenka vzešli dva synové, Jindřich (Zdeněk) a Jan,⁵³ který se jako mladší syn Čenka z Klinštejna zasloužil v roce 1497 u krále Vladislava Jagellonského o povýšení vsi Škvorec na městečko a po smrti otce se zde zdržoval. Není však zřejmé, zda Čeněk zemřel v roce 1480 či až o rok později.⁵⁴

Ke jmění, jež po sobě Čeněk z Klinštejna zanechal a připadlo jeho manželce a synům, patřila například ves Hradiště s přílehlou tvrzí a s poplužním dvorem. Hradišťko, jak se tato osada rovněž nazývala, získal Čeněk v roce 1465 pro dluhy předešlé majitelky Kateřiny, která neměla dostatek financí na to, aby své panství spravovala.⁵⁵ Posléze další vlastník Škvorce, který byl synem Zdeňka, ho v roce 1532 zapsal Zikmundovi ze Smiřic.⁵⁶

O Čenkově úmrtí pojednává zpětně August Sedláček, ve svém díle dokládá svědectví o stuhách na erbu v paláci Písku, na němž se vyskytuje právě i osoba Čenka z Klinštejna. Jelikož byl Čeněk v roce 1479 jedním z účastníků sjezdu konaného v Písku a pořádaném držitelem hradu Jindřichem z Jenštejna, vyskytuje se na jedné ze stuh právě i jeho jméno. Ozdoby erbu byly poté s největší pravděpodobností zhotoveny Jindřichem na počest onoho shromáždění, a na každé ze stuh byly vyšity nápisy s váženými účastníky včetně data narození a úmrtí.⁵⁷

⁵⁰ AČ 3, ed. František Palacký, Praha 1844, s. 360–361.

⁵¹ *Tamtéž*, s. 360.

⁵² RT 2, ed. Josephus Emler, Praha 1857, s. 411.

⁵³ August SEDLÁČEK, *Hrady 15*, Praha 1999, s. 225.

⁵⁴ *Transkripce pamětní knihy městyse Škvorce*, ed. Jan Psota, Škvorec 2010, s. 3; August SEDLÁČEK, *Hrady 15*, Praha 1999, s. 225; TÝŽ, *Pýcha urozenosti a vývody u starých Čechův a Moravanův*, Praha 1914, s. 17.

⁵⁵ TÝŽ, *Hrady 8*, Praha 1999, s. 294.

⁵⁶ TÝŽ, *Místopisný slovník historický království českého 1*, Praha 1909, s. 863.

⁵⁷ TÝŽ, *Pýcha urozenosti a vývody u starých Čechův a Moravanův*, Praha 1914, s. 17.

Hodnost purkrabího Pražského hradu zastával Čeněk z Klinštejna v rozmezí let 1451–1461.⁵⁸ Lze si snadno domyslet, že nejdůležitějším posláním, jež se stalo klíčovým původem jeho zásluh, a oddanosti králi byla tehdy nová funkce královského prokurátora, kterou vykonával až do své smrti. Navzdory tomu, že František Palacký⁵⁹ a Václav Vladivoj Tomek⁶⁰ uvádí rok 1458 jako počátek Čeněkovy kariéry královského prokurátora, tedy přesněji řečeno, za krále Ladislava Pohrobka jeho působnost v tomto úřadu nezmiňují, svědčí *dvorské desky* o jeho dřívější činnosti. Konkrétně prostřednictvím jmenovací listiny v deskách obsažené, je osvětlena událost z roku 1457, kdy byl Čeněk do této pozice jmenován: „*My Ladislav vzkazujm urozenému Čeněkovi z Clinštejna, věrnému našemu milému, milosti naši královskú a vše dobré. Věrný milý jakož tobě úřad náš prokurátorství fisci dali sme.*“⁶¹ Mimo jiné tento úřad zastával i za krále Vladislava Jagellonského.⁶²

V roce 1532 vymřela tato vedlejší větev po přeslici,⁶³ a to pěti mladšími dcerami královského komorníka⁶⁴ Litvína z Klinštejna. Poslední příslušník mužského rodu Jindřich Škvorecký z Klinštejna padl již v roce 1527 v Uhrách v bojích proti Turkům. Přestože po sobě Škvorečtí nezanechali žádného pokračovatele větve, byli spojeni na základě sňatků s mnoha významnými českými rody, a to například s pány z Vrtby, s pány z Říčan a s pány z Lobkovic.⁶⁵

⁵⁸ František PALACKÝ, *Přehled současných nejvyšších důstojníků a úředníků*, Praha 1941, s. 360; Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy 8*, Praha 1891, s. 257.

⁵⁹ František PALACKÝ, *Přehled současných nejvyšších důstojníků a úředníků*, Praha 1941, s. 360.

⁶⁰ Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy 8*, Praha 1891, s. 258.

⁶¹ Jedná se o listinu, v níž český král Ladislav Pohrobek v roce 1457 jmenuje na místo zesnulého Jana z Rabštejna Čenka Klinštejna královským prokurátorem. Srov. Zdeněk KRISTEN, *Soud dvorský a jeho knihy za krále Ladislava*, Praha 1931, s. 14–15.

⁶² AKČ 6, ed. Antonín Haas, Praha 1958, s. 225.

⁶³ Kdy zemřel poslední mužský příslušník rodu, není známo.

⁶⁴ *Tamtéž*, s. 284.

⁶⁵ Jan HALADA, *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*, Praha 1999, s. 270.

2 Dvůr a královská rada Jiřího z Poděbrad

Jiří z Poděbrad si již jako zemský správce relativně za krátkou chvíli vydobyl mimořádné postavení, a Českému království se za jeho správcovství dařilo.⁶⁶ Po smrti Ladislava Pohrobka, který před svou korunovaci nečekaně zemřel, využil Jiří z Poděbrad své politické způsobilosti, a předběžně uhlazoval staré spory včetně Rožmberků, jmenoval bývalé soky do nových úřadů, přiděloval hodnosti a slevoval z jejich dluhů, oplátkou od nich mu měly být hlasy v královské volbě roku 1458. Rožmberkova syna Jindřicha nechal v roce 1458 zvolit v rámci svých vladařských povinností slezským hejtmanem a jeho bratr Jošt, který si zvolil cestu církevní, se zásluhou Jiřího z Poděbrad stal vratislavským biskupem.⁶⁷ Mimo již zmíněného se Jiří z Poděbrad jako správce zasloužil o obnovení zemského soudu a vnesl do zemských desek pořádek,⁶⁸ což lze fakticky považovat za první podnět k ustanovení pozice královského prokurátora za vlády Ladislava Pohrobka.⁶⁹

Jak je známo, Jiří z Poděbrad byl navzdory všem komplikacím 7. května 1458 korunován českým králem, korunovační ceremoniál se uskutečnil ve Svatovítské katedrále.⁷⁰ Od počátku politické působnosti Jiřího z Poděbrad zaujímal v jeho životě politika přední místo, jak sám Josef Macek uvádí: „*politik v Jiříkovi vítězil nad kališníkem, politika vládla víře.*“⁷¹

S ohledem na nedostatek informací o poděbradském dvoře lze nastínit jeho rysy pouze v obecné míře. Ačkoliv se v konfrontaci s královským dvorem v předešlých letech Poděbradův jevil o mnoho prostší a královská rada musela čelit ustavičně organizačním potížím, byl král obklopen mnoha schopnými úředníky, a to nejen z českých řad.⁷² Na dvoře Jiřího z Poděbrad se sice nevyskytovala hodnost druhého mistra královské komory s místopísařem, za to však se objevily funkce zcela nové, a i některé staré dvorské úřady neztratily hodnotu. Mimo výše jmenovaného

⁶⁶ Josef MACEK, *Jiří z Poděbrad*, Praha 1967, s. 34.

⁶⁷ Josef TEIGE, *Základy starého místopisu Pražského I (1437–1620)*, Praha 1910, s. 251; Rudolf URBÁNEK, *České dějiny 3. Věk Poděbradský 2*, Praha 1918, s. 859.

⁶⁸ AČ 2, ed. František Palacký, Praha 1842, s. 312.

⁶⁹ Zdeněk KRISTEN, *Soud dvorský a jeho knihy za krále Ladislava*, Praha 1931, s. 9.

⁷⁰ Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny 6*, Praha 2007, s. 162.

⁷¹ Josef MACEK, *Jiří z Poděbrad*, Praha 1967, s. 22.

⁷² Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy 8*, Praha 1891, s. 30.

královského prokurátora zaujímal místo na královském dvoře i nejvyšší komorník s podkomořím,⁷³ písař, sekretář, i lovčí.⁷⁴

Na dvoře ústřední místo zaujímal bezpochyby královská rada, osoby v ní zastoupené byly Jiřímu z Poděbrad nejbližší a po jeho boku se angažovaly poměrně často.⁷⁵ V královské radě lze nalézt od šedesátých let permanentně více rádců z řad nižší šlechty utrakvistického vyznání. S rostoucím podílem rytířstva současně zesílil i odpor vyšší šlechty, která se cítila stále více pohoršená.⁷⁶

Čeněk z Klinštejna spolu se Samuelem z Hrádku, Prokopem z Rabštejna, Joštem z Einsiedlu, Václavem z Valečova, Vilémem z Rýzemberka a Zdeňkem Kostkou z Postupic se zřetelem na jejich primární poslání působili jako relátoři. Těchto sedm mužů, vyskytujících se na listinách Jiřího z Poděbrad, představovalo jádro královské rady.⁷⁷

V *Archivu českému 2*, a to konkrétně v oddílu *Sněmovní věci české od roku 1446 do 1452* je zaznamenáno, že se Čeněk z Klinštejna spolu se Zdeňkem Kostkou z Postupic objevili ve stínu nově zformované Poděbradské jednoty jako věrní stoupenci Jiřího z Poděbrad v padesátých letech, Zdeněk Kostka již i ve čtyřicátých letech.⁷⁸ Na zemském sněmu v Praze ho spolu s ostatními účastníky zvolili zemským správcem:⁷⁹ „*Tak že z daru jeho svaté milosti všichni společně a z jednotejné všech nás vuole, tak páni, rytíři, zemané, jakžto i města, vyzdvihli sme a volili, i moci tohoto zápisu a té vuole společně vyzdvihujem sobé a volíme za správci mocného a pravého v témž království Českém urozeného pána, pana Jiříka z Kunstatu a z Poděbrad.*“⁸⁰ Za Vladislava Jagellonského zastávali příslušné úřady jedinci výše uvedení i nadále, avšak roku 1479 byla osobní rada panovníka stále více nakloněná katolickým pánům, a osoby utrakvistické konfese ustupovaly do pozadí.⁸¹

⁷³ Podkomořím byl s největší pravděpodobností od roku 1459 Bořek z Hrádku, který působil i jako kancléř. Srov. CIM 3, edd. Gustav Friedrich – Čelakovský, Jaromír, Praha 1948, s. 371; AČ 3, ed. František Palacký, Praha 1844, s. 568.

⁷⁴ Václav Vladivoj Tomek, *Dějepis města Prahy 8*, Praha 1891, s. 33.

⁷⁵ Josef Macek, *Jagellonský věk v českých zemích*, Praha 1999, str. 242.

⁷⁶ Jan Janák – Zdeňka Hledíková, *Dějiny státní správy v českých zemích do roku 1945*, Praha 1989, s. 110.

⁷⁷ Václav Vladivoj Tomek, *Dějepis města Prahy 8*, Praha 1891, s. 253–264.

⁷⁸ *Sněmovní věci české od roku 1446 do 1452*, ed. František Palacký, Praha 1842, s. 310.

⁷⁹ Petr Čornej – Milena Bartlová, *Velké dějiny 6*, Praha 2007, s. 155.

⁸⁰ AČ 2, ed. František Palacký, Praha 1842, s. 311.

⁸¹ František Šmahel, *Husitská revoluce 4. Epilog bouřlivého světa*, s. 93.

Je možné se domnívat, že pravidelně působila v královské radě i druhá manželka Jiřího z Poděbrad Johana z Rožmitálu, což nebývalo u českých královen běžné. Na základě listiny z 12. května roku 1459 jsme informováni o štedrosti královny, Johana se tímto dokumentem zavázala ke každoročnímu příspěvku chrudimskému špitálu, a to konkrétně k deseti grošům pražským.⁸² Též se stala opatrovnici tohoto špitálu po smrti Bořivoje z Lochovic a Okoře, který byl tchánem Čenka z Klinštejna.⁸³

V zájmu zachování celistvosti České koruny se konal v dubnu roku 1459 na popud Jiřího z Poděbrad chebský sjezd.⁸⁴ Nehledě na výsledné úspěchy spojené s uzavřením přátelských smluv s Wittelsbachi a Hohenzollerny,⁸⁵ byla nejdůležitějším posunem kupředu dohoda s Vilémem Saským z rodu Wettinů, jež se sám včetně ženy a potomků vzdal nároků na český trůn.⁸⁶ Je nezbytné podotknout, že byl na chebském sjezdu jako český král oficiálně přijat i několika kurfiřty a říšskými knížaty.⁸⁷ Nejvyšším kancléřem Českých zemí byl do roku 1468 Prokop z Rabštejna.⁸⁸ Čelný představitel této instituce obnovené právě Jiřím z Poděbrad, „cancellarius regni Bohemie“⁸⁹ se soustředil převážně na styky se zahraničím, a patrně měl i stálé místo v královské radě.⁹⁰

Mezi představiteli nižší šlechty měl sice král Jiří moudré rádce, ale katolíci mohli mimo území Koruny české reprezentovat stát o mnoho hodnotněji, a to i vzhledem k averzi vůči utrakvistické konfesi. Je tedy patrné, proč Čeněk

⁸² CIM 3, edd. Gustav Friedrich – Čelakovský, Jaromír, Praha 1948, s. 370.

⁸³ *Cestovní deník Lva z Rožmitálu a na Blatné 1465–1467*, ed. Gabriel Tetzl, Olomouc 2003, s. 59; Jaroslav BOUBÍN, *Česká "národní" monarchie: k domácím zdrojům a evropskému kontextu království Jiřího z Poděbrad*, Praha 1992, s. 108.

⁸⁴ František PALACKÝ, *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě dle původních pramenů*, Praha 1931, s. 364.

⁸⁵ Prosperita, jež se Jiříkovi dostavila, nesla svůj původ v tzv. markraběcí válce v roce 1458 mezi Wittelsbachi a Hohenzollerny. Jelikož si oba konkurenti byli evidentně vědomi kvality českých a moravských vojsk a chtěli si tak naklonit Jiřího na svou stranu, potvrdili jeho důstojenství na Chebském sjezdu bez váhání. Srov. Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny 6*, Praha 2007, s. 168.

⁸⁶ *Tamtéž*, s. 168–169.

⁸⁷ *Tamtéž*, s. 171–173.

⁸⁸ Uplatnil se mimo jiné i jako relátor u listin souvisejících s královskými městy, kláštery, ale též u konkrétních osob. Srov. Václava VOPATOVÁ, *O listinách a kanceláři Jiřího z Poděbrad (1458–1471)*, Diplomová práce, Katedra PVH, FF UK, Praha 1978.

⁸⁹ Václav VOJTÍŠEK, *Vývoj královské české kanceláře, Idea čs. státu I*, Praha 1936, s. 253.

⁹⁰ *Tamtéž*, s. 252.

z Klinštejna vzhledem náboženskému vyznání⁹¹ působil majoritně na půdě království.⁹² Královská rada se tedy převážně zabývala otázkami spadajícími pod královské kompetence, a to zahraničními, finančními a vojenskými.⁹³

⁹¹ I přestože jeho syn byl pochován v chotěšovském klášteře, lze předpokládat, že byl Čeněk s největší pravděpodobností utrakvistou. Srov. AČ 6, ed. František Palacký Praha 1846, s. 55; AČ 3, ed. František Palacký, Praha 1844, s. 568.

⁹² Hynek PREISLER, *Královská rada Jiřího z Poděbrad*, Diplomová práce, Katedra ÚČD, FF UK, Praha 2006.

⁹³ Rudolf URBÁNEK, *České dějiny 3. Věk Poděbradský 4*, Praha 1962, s. 75.

3 Purkrabí Pražského hradu

Už za vlády Ladislava Pohrobka se Čeněk z Klinštejna objevil na královském dvoře, a již před vládou nezletilého krále je připomínán od roku 1451 jako správce Pražského hradu.⁹⁴ Z listiny z roku 1452 uložené v Národním archivu v Praze obsažené ve fondu Listiny českých zrušených klášterů 1115–1784, se kupříkladu dozvídáme, že se osvědčil v jednání ve sporu novoměstského měšťana Daňka s Václavem Oborníkem o statek v Předním Ovenci.⁹⁵ V listině uložené ve Státním oblastním archivu v Třeboni, konkrétně se jedná o archivní fond Cizí rody, Listiny 1286–1826, nalézáme zprávu z roku 1456, kdy Čeněk setrval ve službách Zdeňka ze Šternberka. Listina je dokladem o Čenkově svědectví při události, kdy Zdeněk ze Šternberka postoupil své poručenství sirotků po Janovi ze Smiřic Markétě z Michalovic. Zároveň na ni převedl správu jejich majetků a financí, a to hradu Housky, Jestřebí a městečka Lysé a přenechal jí též všechny peníze a klenoty zesnulého Jana.⁹⁶

Období jeho působnosti na Pražském hradě zahrnuje samozřejmě i vládu Jiřího z Poděbrad. Přestože působil jako královský prokurátor i v jagellonském věku, byl již v roce 1462 jako purkrabí Pražského hradu nahrazen Vratislavem z Mitrovic, a poté usedl na tento post Václav ze Skuhrova.⁹⁷ Záhadou ovšem je, jak mohl tento významný šlechtic setrvat za vlády Jiřího z Poděbrad necelé tři roky v rámci dvou úřadů.⁹⁸ V díle Stanislava Juráška nesoucí název *500 let finanční prokuratury v Praze* je zdůrazněno, že osoba vykonávající roli královského prokurátora nesmí působit v žádném jiném úřadu.⁹⁹ Jelikož zde není tato problematika specifikována podrobněji, je možno se domnívat, že jako zámožný muž mohl patrně vykonávat více úřadů najednou. Není přesně známo, zda v roce 1461 Jiří z Poděbrad odvolal Čenka ze správcovství Pražského hradu, či on sám odstoupil, jelikož mu v úřadu královského prokurátora, ať již jako relátora, králova rádce či revizního komisaře přibývalo každým rokem tolik povinností, že by ztěžka unesl další.

⁹⁴ AČ 7, ed. Josef Kalousek, Praha 1887, s. 656–657.

⁹⁵ Národní archiv Praha, Archivy českých klášterů zrušených za Josefa II. (1115–1760), sign. 336.

⁹⁶ Státní oblastní archiv Třeboň, Cizí rody (listiny 1286–1826), i.č. 173, sign. ze Smiřic, karton 83.

⁹⁷ Václav SCHULZ, *Purkrabí hradu Pražského v letech 1438–1711*, Praha 1903, s. 2.

⁹⁸ František PALACKÝ, *Dílo Františka Palackého* 1, Praha 1941, s. 360.

⁹⁹ Stanislav JURÁŠEK, *500 let finanční prokuratury v Praze: 1437–1937*, Praha 1937, s. 46.

S ohledem na nedostatek pramenných zmínek, lze pojednat o pravomocích Čeňka z Klinštejna ve zmíněném desetiletí jako purkrabího Pražského hradu pouze stručně. Jsou dochovány záznamy o tom, že se věnoval převážně správě úředního purkrabského majetku, mezi který patřilo například královské město Hradčany.¹⁰⁰ Je vhodné doplnit, že byl v rámci svého povolání mnohokrát označován v letech 1456–1460 latinským titulem „vicepurgravius Pragensis,“¹⁰¹ konkrétně tomu bylo v roce 1457, kdy byl uveden pod hodností místopurkrabího v deskách zemských ve zprávě o Chodžovském majetku.¹⁰²

Na podzim roku 1460 je zaznamenána Čeňkova úloha při klášteře Zbraslavském, nacházejícím se v jedné z pražských čtvrtí a založeném králem Václavem II.¹⁰³ Čeňek se vyznamenal jako relátor nejen k deskám zemským, ale též mu jako purkrabímu příslušelo zapisovat příkazy Jiřího z Poděbrad k pražským panstvím. Právě 6. října zapsal povolení Jiřího z Poděbrad bratrům Václavovi a Oldřichovi z Valtýřova zastavit tvrze v Neumětelech se vším příslušenstvím, jež původně náleželo ke klášteru Zbraslavskému: „*Všecko právo listem opata a konventu Vaňkovi Mostckému zapsané a zastavené mocí královskou na již řečené bratry přenášíme, poněvadž oni za to summu peněz sto a čtyřiceti kop grošů dali sú a dobrovolně. Dán v Praze v pondělí po sv. Františku. Ad relacionem d. Czenkonis de Clingstein, burgravii castris Pragensi.*“¹⁰⁴

Kromě této souvislosti působil purkrabí pražský, nazýván mnohdy místopurkrabí, jako přední pomocník nejvyššího purkrabího zemského.¹⁰⁵ Již před vládou Jiřího z Poděbrad byl Čeňek jmenován poručníkem Zdeňka ze Sternberka, a ve službách tohoto šlechtice působil pravděpodobně do roku 1458 či počátku roku 1459, a posléze byl z jeho služeb propuštěn.¹⁰⁶

¹⁰⁰ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan DOBEŠ – Jan JANÁK, *Dějiny správy v českých zemích: Od počátku státu po současnost*, Praha 2005, s. 50–51.

¹⁰¹ RT 1, ed. Josephus Emler, Praha 1870, s. 139; RT 2, ed. Josephus Emler, Praha 1857, s. 303.

¹⁰² AČ 26, ed. Josef Kalousek, Praha 1909, s. 312.

¹⁰³ Josef ŽEMLIČKA, *Přemyslovci. Jak žili, vládli, umírali*, Praha 2005, s. 190.

¹⁰⁴ AČ 7, ed. Josef Kalousek, Praha 1887, s. 661–662.

¹⁰⁵ Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy 9*, Praha 1893, s. 19.

¹⁰⁶ RT 2, ed. Josephus Emler, Praha 1857, s. 334; AČ 3, ed. František Palacký, Praha 1844, s. 353.

Ačkoliv podle Pavla Žídka vyhledáváním v deskách zemských připravil Čeněk jako relátor mnoho osob o majetek, existují i jiné záznamy. Prostřednictvím zpráv ze 7. května 1454¹⁰⁷ a 9. září 1460¹⁰⁸ jsme seznámeni s opačnými úhly pohledu, kdy bylo s pomocí Čeněka uleveno sirotkům z dluhů. V roce 1454 převedl peněžní závazek o tři sta kop groších českých na sebe Zdeněk ze Šternberka, jenž byl mocným poručníkem a obráncem sirotků Hradeckých. Jedním z předních věřitelů těchto okolností mu byl právě Čeněk z Klinštejna: „*Vyznáváme, že urozeným pánom, panu Burianovi z Lípy a na Lipnici, najvyššiemu písari desk zemských království Českého, panu Zdeňkovi a panu Mikulášovi, bratrom vlastním jeho odtudž z Lípy a na Lipnici, dluhu pravého a spravedlivého dlužni a povinni jsme nyní my.*“¹⁰⁹

Jinými slovy se Zdeněk ze Šternberka, kterému byl Čeněk silnou oporou, zavázal namísto sirotků ke splacení oné částky bratrům Burianovi, Zdeňkovi a Mikulášovi Trčkům z Lípy v předběžně stanovené lhůtě: „*zaplatiti ote dne svatého Havla po dání tohoto listu najav příštíeho v plném roce pořád zběhlém, a na ten den konečně úplně a docela beze všeho zmatku všeho dalšího prodlenie i bez zmatku*“.¹¹⁰ Listina z roku 1460 je totožného či takřka stejného aktu. Zdeněk na sebe v pozadí svých věřitelů převedl dlužnou částku sirotků Hradeckých na čtyřicet kop grošů, a nepochybně se zavázal panoši Mikulášovi z Borovné k přesnému termínu vyplacení.¹¹¹

Dozvídáme se též o události ze dne 13. prosince, kdy nečekaně zemřel katolický administrátor pražského arcibiskupství Václav z Krumlova. O tomto muži bylo známo, že se jako horlivý stoupenec katolictví netajil svou antipatií k Janu Rokycanovi i Jiřímu z Poděbrad.¹¹² Přestože většina záznamů vypovídá o neznámé příčině Václavova úmrtí, existují i informace o zamýšleném otrávení. Mezi hlavními podezřelými se jako pravá ruka krále objevil Čeněk z Klinštejna, který mu měl prý podsunout otrávenou štikou.

¹⁰⁷ AČ 9, ed. Josef Kalousek, Praha 1889, s. 309.

¹⁰⁸ *Tamtéž*, s. 314.

¹⁰⁹ *Tamtéž*.

¹¹⁰ *Tamtéž*, s. 309.

¹¹¹ *Tamtéž*, s. 314.

¹¹² Rudolf URBÁNEK, *České dějiny 3. Věk Poděbradský 4*, Praha 1962, s. 252.

Rudolf Urbánek ve *Věku Poděbradském 4* uvádí názor Antonína Podlahy,¹¹³ jenž se kloní k uznání Čeňkovy viny: „*musil prý Václav svou horlivost zaplatit životem*“. Na druhé straně je připouštěno některými historiky, a to kupříkladu Tomášem Pěšinou z Čechorodu, že vše mohlo být jen nešťastnou shodou okolností¹¹⁴ a i samotný papež Pius II. nevedl u smrti Václava konkrétní příčiny.¹¹⁵ Není zřejmé, zdali se zmíněná obvinění stala jedním z důvodů, proč Čeněk rezignoval z funkce. I když se s největší pravděpodobností jednalo o pouhou pověst, nemohla být pro Čenka tato křivá obvinění a případné pomluvy ničím příjemným. Nadto se i o samotné funkci purkrabího Pražského hradu dovídáme zřídka z prací od historiků Václava Vladivoje Tomka a Rudolfa Urbánka, kteří v tomto ohledu na klíčové prameny neodkazují.

¹¹³ Antonín PODLAHA, *Catalogus codicum manu scriptorum, qui in archivio capituli metropolitani Pragensis asservantur*, Praha 1923, s. 392.

¹¹⁴ Tomáš PĚŠINA, *Phosphorus septicornis, stella alias matulina*, Praha 1673, s. 243.

¹¹⁵ Rudolf URBÁNEK, *České dějiny 3. Věk Poděbradský 4*, Praha 1962, s. 259; Tomáš PĚŠINA, *Phosphorus septicornis, stella alias matulina*, Praha 1673, s. 244.

4 Relátor desek zemských

Královská rada, jež měla svou rezidenci v Praze, fungovala jako stabilní orgán v podstatě za nepřítomnosti krále. Jak bylo výše nastíněno, stálé postavení v ní měli relátoři k deskám zemským. Čeněk z Klinštejna zastával funkci relátora v průběhu celých šedesátých let.¹¹⁶ Primární poslání těchto osob v královské kanceláři spočívalo, řečeno v tom nejužším slova smyslu, v předávání rozhodnutí panovníka do písemné podoby.¹¹⁷ Teprve až následným zápisem relátora do desek zemských nabyla králova usnesení platnosti. Jelikož vždy po přednesení žádosti osob vázaných na projednávání a popřípadě uvedení záležitostí přímo na listinu následovalo jednání královské rady, pověřoval král nejčastěji právě relátory, aby královské kanceláři předali tato nařízení k vytvoření příslušné písemnosti. Čeněk z Klinštejna spolu se svými spolupracovníky dohlížel v neposlední řadě i na to, aby byly dokumenty zhotoveny s náležitým obsahem.¹¹⁸

Relátoři po příkazu ihned zhotovili k příslušným dokumentům takzvané kancelářské poznámky, jež se započaly soustavně užívat od krále Karla IV.¹¹⁹ Na listinách tvořily početnou skupinu komentáře reprezentující právě jména relátorů – *Ad relacionem NN.*¹²⁰ Skutečnost, že úřad relátora příslušel pouze osobám stálým v královské radě, je osvědčena i tím, že kdokoli, jehož jméno se vyskytovalo v kancelářských poznámkách, byl Jiřím z Poděbrad jmenován zároveň do mnohem důležitějšího úřadu. Václav z Valečova působil jako podkomoří, kterého později vystřídal Samuel z Hrádku, Vilém z Rýzemberka byl ustanoven nejvyšším komorníkem, Čeněk z Klinštejna a Prokop z Rabštejna měli místo v královské radě jako královský prokurátor a nejvyšší kancléř.¹²¹

¹¹⁶ BERAN, Zdeněk, *Katolické panstvo na dvoře Jiřího z Poděbrad. Procesy vzájemné konvergence a divergence*, *Mediaevalia Historica Bohemica* 17, 2014, č. 2, s. 64.

¹¹⁷ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan DOBEŠ – Jan JANÁK, *Dějiny správy v českých zemích: Od počátku státu po současnost*, Praha 2005, s. 74.

¹¹⁸ *Tamtéž*, s. 74.

¹¹⁹ MACEK, Josef, *O listinách, listech a kanceláři Vladislava Jagellonského*, in: *Sborník archivních prací* 2, 1952, č. 1, s. 84.

¹²⁰ Václava VOPATOVÁ, *O listinách a kanceláři Jiřího z Poděbrad (1458–1471)*, Diplomová práce, Katedra PVH, FF UK, Praha 1978.

¹²¹ Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy 9*, Praha 1893, s. 253–264.

Čeněk z Klinštejna je zmiňován jako posel k deskám zemským již za krále Ladislava Pohrobka v roce 1454: „*Nuncis ad tabulas Czenko de Clinsstyna, procurator deuolucionum regalium oc., 22. m. Jul. 1454.*“¹²² Ačkoli desky v roce 1541 shořely, byl zlomek s informacemi o Čeněkovi z Klinštejna zachráněn v deskách dvorských a v knihách soudu komorního.¹²³

Mezi záznamy o rozličných osobách nalézáme Čeněkovu jméno například v roce 1466. Jedná se o zmínku, kdy Čeněk stvrdil zápisem do desek zemských povolení krále Jiřího Havlovi z Tatouňovic zpeněžit jmění v hodnotě 75 kop grošů v Nosákově: „*Dvuor popl. s poplužím, s dědinami lukami lesy, rybníkem, potoky, i se vsí zvolí i s vodami vedenými i nevedenými, kteréž k tomu dvoru jsou.*“ A tak se novým držitelem 6. května 1466 stal Matiaš ze Stupčic a z Tatouňovic.¹²⁴ Není však zřejmé, zda se jednalo o pokrevního příbuzného či Čeněkova tchána.

Pro doplnění údajů o Čeněkově rodině a pravomoci relátora je vhodné poukázat též na situaci z 11. dubna roku 1470, kdy Čeněkův syn Zdeněk zaznamenal do desek zemských předběžně sepsanou závět nejvyššího purkrabího pražského Zdeňka Kostky z Postupic: „*Všecky klenoty mé od zlata neb od stříbra, kteréž koli kde mám, to vše dávám panu Albrechtovi a panu Janovi bratřím svým. Bratřím mým svrchupsaným dobrů vuoli na ně dávám, aby s nimi učinili, což se jim koli zdáti bude, jako s svými vlastními.*“¹²⁵ Je tedy zřejmé, že Čeněkův syn Zdeněk z Klinštejna působil též jako relátor.

O několik měsíců později je i Čeněk zachycen jako posel k jedné závěti, a to Jana ze Sibřiny. Muž nejednou připomínaný v pražských městských knihách, stanovil v popředí svých poručníků svou ženu Dorotu z Hrušova, matku Reginu z Čečelic, dále je zde zapsán strýc Petr z Dobrošovic, Miloš z Hrušova, a Štěpán z Olšan. Čeněk uvedl svým zápisem do desek zemských i přesnější údaje a obnosy, jež každému po smrti Jana měly připadnout: „*A tak již psaným poručníkuom a přáteluom mým poroučím a rozkazuji, aby z toho zboží mnú jim zapsaného deset kop grošů platu a úroka ročního chudým a nuzným ve špitále pod Vyšehradem každý rok rozdílně, na svatého Jiří po dání listu tohoto dali.*

¹²² RT 2, ed. Josephus Emler, Praha 1857, s. 260.

¹²³ *Tamtéž*, s. 18.

¹²⁴ *Tamtéž*, s. 348.

¹²⁵ *Tamtéž*, s. 359.

*A manželce mé paní Regině, poručím, aby Štěpánovi z Olšan a Petrovi z Dobrošovic, po mé smrti vydala každému z nich deset kop grošů.*¹²⁶

V roce 1462 se Čeněk zhostil úlohy relátora společně se Zdeňkem Kostkou z Postupic. Stvrzením o tom je událost konkrétně z 18. srpna: „*Poslové ke dskám byli sú Zdeněk Kostka z Postupic, mincmajster K. Č., a Čeněk z Klinštejna, krále JMti. prokurátor, vypravujíc napřed psané věci, od téhož krále zvláště vyslání. Stalo se 1. bož. 1462 ve středu po Nanebevzetí panny Marie.*“ Úředníci doručili králi prosbu Prokopa ze Zásmuk o schválení nároků na majetek po zesnulém jeho bratrovi Mikulášovi ze Zásmuk. Následně jemu i Mikulášovým synům Kunderatovi, Mikšovi a Ondřejovi král udělil povolení, a stali se tak právoplatnými dědici.¹²⁷

Stejně tak se po boku krále Čeněk osvědčil v roce 1469, kdy byl Jiří z Poděbrad pověřen dočista nevšedním úkolem. Do desek zemských vnesl listinu zahrnující kromě obvyklých dat i zprávu o obvinění z vraždy. Zločinci Václav a Michal ze Sekyřic, kteří vlastnili dvůr Druhanovice, zavraždili měšťana z Čáslavi. Následně se bratři domáhali po zesulé manželce Václava 1200 kop grošů. Václava, který si těsně před smrtí dvůr koupil, vzápětí bratři obvinili z podvodu. Zamotaní do lži a podvodů však zapomněli podklady ke koupi pečlivě uschovat či zničit, a zásluhou jejich nalezení se vdova po Václavovi vyhnula výše zmíněným reparacím. Ves prvotních majitelů Václava a Michala, kteří byli na příkaz Jiřího z Poděbrad zbaveni hrdla, upadla následující měsíc za tisíc kop grošů do držby čáslavskému špitálu: „*Protož příkazujem úředníkuom desk zemských, kdyžby řečení měšťané, poručníci toho špitála, toho požádali, abyšte ihned jim tento list ve dsky zemské vložili a vepsali. V Praze v úterý před svatým Vítem, tomu na svědomí pečet naši kárlovskou kázali sme přivěsiti k tomuto listu. Ad relationem domini Czenkonis de Clinezssteyn, procuratoris regni Bohemie.*“¹²⁸

Slova Pavla Židka,¹²⁹ podle něhož přivodil Čeněk zejména pátráním v deskách spoustu mnoho škod a utrpení vdovám a sirotkům, lze pokládat za cílenou invektivu.

¹²⁶ RT 2, ed. Josephus Emler, Praha 1857, s. 360.

¹²⁷ *Tamtéž*, s. 316.

¹²⁸ *Tamtéž*, s. 357.

¹²⁹ O čemž svědčí kupříkladu poznámka, líčící Čenka jako nespravedlivého ve svém úřadu, který přivodil království mnoho zlého: „*Ráč Pán Buoh d'ábelskú radu v lidech neupřiemých, d'ábelskú chytrostí učených, ot Vašie Velebnosti odehnati, skrze které v tomto království padla jest všecka láska, všecka dobrota, svornost.*“ Srov. *Mistra Pavla Židka Spravovna*, ed. Zdeněk Tobolka, Praha 1908, s. 24.

Čeněk z Klinštejna pouze plnil královské příkazy, kdy mimo jiné při udílení odúmrťí králem jednotlivci neplatili jako v předešlých letech pouze jemu, ale i Čěnkovi připadl určitý honorář.¹³⁰ Na druhé straně je Čeněk z Klinštejna například Františkem Palackým připomínám jako nadaný relátor, na něhož se Jiří z Poděbrad mohl za všech okolností spolehnout, a podotýká, že byl i mnoha lidem užitečný, nikoli jen na škodu.¹³¹

¹³⁰ AČ 4, ed. František Palacký, Praha 1846, s. 448.

¹³¹ AČ 1, ed. František Palacký, Praha 1840, s. 306.

5 Správce kolejí

Přední zásluhou historiků Josefa Emlera, Františka Palackého a následně Rudolfa Urbánka je vyložen Čeňkův úděl v souvislosti se studentskými kolejemi. V Českém království v 15. století patřily k nejvýznamnějším univerzitním kolejím kolej Karlova, kolej Všech svatých, kolej královny Hedviky, kolej Loudova, kolej Řečkova a v neposlední řadě kolej Nazaretská.¹³² Sám Jiří z Poděbrad připsal zboží v Malešicích, které připadlo do jeho vlastnictví po smrti mistra Stanislava z Hvězdna, studentům a mistrům v koleji královny Hedviky. Jako relátor a svědek žádostí Mistra Václava Korandy, jež vedly k tomuto královu rozhodnutí, byl bezpochyby Čeňek z Klinštejna, který následně Václavovu prosbu u krále podpořil.¹³³

V šedesátých letech se v myslích zámožných utrakvistů zrodil nápad vybudovat novou Apoštolskou kolej, a to husitským bojovníkem a hejtmanem Matyášem Loudou z Chlumčan.¹³⁴ Centrální motiv k založení této instituce pramenil obzvláště ze snahy podpořit chudé studenty při studiích na teologické fakultě. Nicméně většina kolejí byla utrakvisty zřízena pro podobné, a zcela totožné záměry.¹³⁵

Ačkoliv se zakládací listina o ustanovení Loudovy koleje nedochovala, poslouží jako spolehlivý doklad alespoň závěť Matyáše Loudy z roku 1468.¹³⁶ Čeňek z Klinštejna a pražský měšťan Zikmund z Bítěšky jsou ihned na okraji jmenování poručníky: *„Protož já Matiaš z Chlumčan obávaje se, aby mne smrt nezastihla, a skrze to o mé zboží i o statek, kterýmž mě pán Buoh z své štědrosti nadělil, mezi mými přátely anebo kterýmiž jinými koli lidmi svárové a nesnáze nevznikly, zdráv jsa na životě i na rozumu, z mého ze všeho zboží, zposobuji, činím a zjednávám ssvé poručenství tiemto řádem, a tyto své správce činám: urozeného pana Čeňka z Klinštejna, purkrabího pražského hradu, a slovatného Sigmunda*

¹³² Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy 9*, Praha 1893, s. 206.

¹³³ Rudolf URBÁNEK, *České dějiny 3. Věk Poděbradský 4*, Praha 1962, s. 251; AČ 37 ed. Gustav Friedrich, Praha 1941, s. 489–90.

¹³⁴ Rudolf URBÁNEK, *České dějiny 3. Věk Poděbradský 4*, Praha 1962, s. 250.

¹³⁵ Zikmund WINTER, *O životě na vysokých školách pražských knihy dvoje*, Praha 1899, s. 13–16.

¹³⁶ Bylo by mylné nepřičítat příbuzenské vztahy skutečnosti, proč si právě Matyáš zvolil Čeňka jako jednoho ze svých poručníků. Srov. AČ 28, ed. Josef Teige, Praha 1912, s. 217–18.

z *Bytešky, měštěnina Pražského*.¹³⁷ Kolej vybudovaná poblíž kaple Betlémské byla určena pro ty, jež se měli v úmyslu učit písmu v zákoně božím: „*Když by s pomoci boží toho umění došli, a chtěli z nich hodní knězie býti, aby ot hodných a řádných biskupuov světiece se slovo bužie věrně vedli, bez lakomstvie všelikterakého, a pána Ježíše tělo a krev pod obojí zpuosobú všem vuobec rozdávali*.“¹³⁸ Hlavním záměrem založení Loudovy koleje tedy bylo zajistit utrakvistické církvi vzdělané kněze. Listinou dále stanovil nejen dva výše zmíněné muže poručníky, nýbrž je jmenoval zároveň i správci Apoštolské univerzity. Čeněk se Zikmundem měli dohlížet na řádné fungování koleje, vystavovat důchody direktorům z výdajů plynoucích převážně ze vsi Smolnice,¹³⁹ a náleželo jim plné právo zvolit po sobě nástupce.¹⁴⁰ V roce 1473 se opatrovníky Apoštolské koleje stali synové Jiřího z Poděbrad, kteří si dědictví po otci rozdělili.¹⁴¹

Ani kolej Nazaretská Čenkovou zásluhou nepřišla na zmar. Čeněk ve sféře svých pravomocí zprostředkoval této instituci dar od husitského hejtmana Václava Cardy z Petrovic. I když bychom mohli připustit, že se jednalo s největší pravděpodobností o náhodu, byl Václav z Petrovic příbuzným Čenkovy manželky Kateřiny.¹⁴² Pražský hejtman věnoval natrvalo dědictví v Nučičích včetně všech dvorů, dědin, luk ke statku náležejícímu studentům a direktorům koleje Nazaretské. Stalo se tak dne 20. listopadu 1465: „*Jim svrchupsaného dědictví a platu dědicky a k věčnosti postoupil, k čemuž Jiří král dal povolení. Posel k deskám Čeněk z Klinšteina, prokurátor krále JM. Stalo se v pátek před sv. Martinem*.“ Současně roční mzdy nájemníků, jež původně náležely Václavovi, připadly na správu koleje Nazaretské: „*Dvory, na kterýchž sedí Vaněk, kterýž platí tři kopy grošů ročně, Mařík polovinu kopy grošů a Ondřej též polovinu kopy groš*.“¹⁴³

¹³⁷ AČ 28, ed. Josef Teige, Praha 1912, s. 217–18.

¹³⁸ AČ 28, ed. Josef Teige, Praha 1912, s. 217.

¹³⁹ Ves Smolnici zapsal Matyášovi Loudovi římský císař Zikmund. Srov. AČ 28, ed. Josef Teige, Praha 1912, s. 217.

¹⁴⁰ *Tamtéž*, s. 217–218.

¹⁴¹ AČ 1, ed. František Palacký, Praha 1840, s. 306.

¹⁴² AČ 3, ed. František Palacký, Praha 1844, s. 360–361

¹⁴³ RT 2, ed. Josephus Emler, Praha 1857, s. 346.

6 Královský prokurátor

Na českém území vznikl úřad královského prokurátora v první polovině 15. století z podnětu navrácení církevních a královských majetků neoprávněně zabraných šlechtou v husitských válkách a se záměrem posílit královu pozici vůči stavům.¹⁴⁴ Po nastoupení Zikmunda Lucemburského v roce 1436 na trůn, se právě u něho objevila snaha ochránit majetek a získat nazpět ztracené statky a nezaplacené důchody aristokracie.¹⁴⁵ Inspirací pro Zikmunda Lucemburského k ustanovení této nové funkce byla Francie, kde byl úřad královského prokurátora zřízen již ve 14. století.¹⁴⁶ Po smrti jeho nástupce Albrechta, následujícím interregnu a domácích válkách bylo třeba značný chaos v pozemkových záležitostech vyřešit. Nebyl to nikdo jiný než Jiří z Poděbrad, který se zasloužil o revizi pozemkové držby za účelem navrácení zcizených důchodů a statků královské komoře.¹⁴⁷

Za prvního prokurátora v pravém slova smyslu, kterému výše zmíněné povinnosti náležely, je považován Jan starší z Rabštejna, jmenovaný listinou králem Ladislavem Pohrobkem 18. listopadu 1453 jako: „*nostrum ut regis Bohemie ac fiscii regni nostri Bohemie verum procuratorem*“.¹⁴⁸ Po smrti Jana z Rabštejna v roce 1457 byl jako jeho nástupce vybrán Čeněk z Klinštejna: „*My Ladislav vzkazujem urozenému Čeněkovi z Clinštejna, věrnému našemu milému, milost naši králevskú a vše dobré. Což již smrti Jana odúmrtí bude, podle svého úřadu k těm sáhnúti můžeš.*“¹⁴⁹

Jinými slovy je v deskách dvorských stanoveno, že Ladislav Pohrobek Čeněkovi, který byl v té době i purkrabím Pražského hradu, přislíbil za jeho věrnost z každé odúmrti, kterou někomu udělil, desátý díl. Pracovní náplň tohoto úřadu postupně rostla, a neomezovala se pouze na vyšetřování statků a důchodů

¹⁴⁴ Zdeněk KRISTEN, *Soud dvorský a jeho knihy za krále Ladislava*, Praha 1931, s. 9.

¹⁴⁵ Jaroslav DŘÍMAL, *Královský prokurátor a jeho úřad do roku 1745: Sborník archivních prací*, Praha 1969, s. 350.

¹⁴⁶ Karel SCHELLE, *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*, Ostrava 2012, s. 4.

¹⁴⁷ Jaroslav DŘÍMAL, *Královský prokurátor a jeho úřad do roku 1745: Sborník archivních prací*, Praha 1969, s. 352.

¹⁴⁸ Zdeněk KRISTEN, *Soud dvorský a jeho knihy za krále Ladislava*, Praha 1931, s. 10.

¹⁴⁹ *Tamtéž*, s. 15.

náležících králi, jak tomu bylo za vlády Zikmunda.¹⁵⁰ O několik let později královský prokurátor dokonce získal místo u zemského soudu a stal se členem královské rady.¹⁵¹

Totožně jako Jan zastupoval Čeněk zájmy krále i při mimosoudních aktech,¹⁵² o čemž je dokladem událost z 15. července roku 1465. Čeněk byl spolu s ostatními úředníky, mezi nimiž byl například Jan z Rožmberka, Lev z Rožmitálu či nejvyšší maršálek království Jindřich z Lipé, ustanoven plnomocníkem Jiřího z Poděbrad v případě budoucích rozepří mezi ním a falckrabětem rýnským Ottou II. Jinými slovy, sporům se měli snažit plnomocníci jak ze strany krále, tak vévody předcházet schůzemi v Chebu, a promýšlet zde případná východiska, jimiž by se předešlo jakýmkoli, byť i malým nesrovnalostem.¹⁵³

Mezi Čenkovy pravomoci, které mu příslušely ve spojitosti se soudem dvorským, a bylo tomu již tak v minulosti, patřilo hájení odúmrťí a manství, udílení právních porad panovníkovi, a též vymáhal konfiskovaný majetek zločinců a léna.¹⁵⁴ Přestože samotné právo udílet odúmrťí měl pouze král, Čeněk pátral a dbal o respektování odúmrtního práva, a to především z jednoho prostého důvodu, aby královská komora rozšířila své bohatství.¹⁵⁵ Desky dvorské odvezené císařem Zikmundem roku 1420 z Prahy, byly vzápětí o šestnáct let později po jeho korunovaci českým králem opět do Prahy navraceny.¹⁵⁶

Následné zmatky způsobené husitskými válkami se přenesly nepochybně i na dvůr Jiřího z Poděbrad a právě Čeněk mimo jiné uváděný i jako „*commissarius devolucionum regalium*“,¹⁵⁷ byl tím, kdo se na jejich uklidnění značně podílel.

¹⁵⁰ Nicméně Vilém ze Žlutic není historiky za prvního prokurátora považován, vyjadřují se o něm spíše jako o komisaři odúmrťí královských. Právě až jmenování Jana z Rabštejna kladou za počátek vzniku nového úřadu královského prokurátora s širší úlohou. Srov. Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy 9*, Praha 1893, s. 15; Rudolf URBÁNEK, *České dějiny 3. Věk Poděbradský 3*, Praha 1930, s. 803–804; Zdeněk KRISTEN, *Soud dvorský a jeho knihy za krále Ladislava*, Praha 1931, s. 13–14.

¹⁵¹ Stanislav JURÁŠEK, *500 let finanční prokuratury v Praze: 1437–1937*, Praha 1937, s. 9.

¹⁵² Michal SKŘEJPEK, *Právní stav a právní profese v minulosti*, Praha 2007, s. 166.

¹⁵³ AKČ 6, ed. Antonín Haas, Praha 1958, s. 97.

¹⁵⁴ Jaroslav DRÍMAL, *Královský prokurátor a jeho úřad do roku 1745: Sborník archivních prací*, Praha 1969, s. 355; Zdeněk KRISTEN, *Soud dvorský a jeho knihy za krále Ladislava*, Praha 1931, s. 52.

¹⁵⁵ Frederick HEYMANN, *George of Bohemia King of Heretics*, Princeton University Press 1965, s. 388; Zdeněk KRISTEN, *Soud dvorský a jeho knihy za krále Ladislava*, Praha 1931, s. 22.

¹⁵⁶ *Tamtéž*, s. 38.

¹⁵⁷ *Tamtéž*, s. 1.

V relaci se soudem zemským tomu bylo obdobně, vystupoval taktéž v procesech, kde se projednávaly majetkové záležitosti, a to včetně vykonávání trestní jurisdikce.¹⁵⁸

V padesátých letech v Českém království byly statky ve značné míře šlechtou přivlastňovány a prodávány včetně odúmrťí bez zápisů krále. Svědectvím o této nepříznivé situaci s upozorněním na nepořádek v dvorském soudu, je stížnost notáře Sezimy z roku 1459.¹⁵⁹ Čeněk z Klinštejna tedy vyšetřoval zápisy o vlastnictví ať už královských, nebo církevních statků.¹⁶⁰ Bylo tomu již roku 1465, kdy Čeněk zpochybnil odúmrtní právo na kostel svatého Jakuba nad Svídnicí Janovi Horynovi z Honbic, udělené mu prý roku 1454 Ladislavem Pohrobkem. Po smrti předchozího majitele Jindřicha Lacenboka z Chlumu, vyšlo Čenkovým přičiněním najevo, že kostel náležel klášteru Podlažickému: *„Tu kdež Čeněk z Klinšteina prokurator připovídal, že král Ladislav toho za odúmrť nemohl dáti, protože ten kostel neb klášterec příslušie k klášteru Podlažickému, jakožto dcera k mateři. A což se moci dotýče, jakož od Horynových sirotkuov prožalováno, že z toho oni, anebo ten, ktož to od jich otce má, moci jů vyvedeni.“*¹⁶¹

V šedesátých letech dokonce i Bořivoj z Lochkova, nevlastní otec Čenkovy manželky Kateřiny, nabyl skrze Čenka plné právo na hrad Okoř.¹⁶² Rodinné vazby byly nepochybně hlavním popudem k ustanovení Bořivoje z Lochova novým majitelem hradu a i k následnému rozšíření Bořivojova jmění králem Jiřím v roce 1466 o městečka Strašecí a Unhošť s okolními vesnicemi.¹⁶³

Mezi zápisy Pardubického panství nalézáme listiny podepsané Čenkem v Praze ve dnech 18.¹⁶⁴ a 26.¹⁶⁵ července 1465, z moci mu svěřené králem a stvrzené královskou pečeti. První listinou udělil král šest set kop grošů panu Mikulášovi Berkovi na vsi Libišanech: *„Se vším příslušenstvím bez odporosti i zmatku postúpít. Nemá také již psaný Mikuláš Berka, manželka i dědicové jeho, lidí vsi svrchupsané*

¹⁵⁸ Ilona SCHELLEOVÁ – Karel SCHELLE, *Soudnictví (historie, současnost a perspektivy)*, Praha 2004, s. 52–53.

¹⁵⁹ CIB 2/2, ed. Hermenegildus Jireček, Praha 1870, s. 414–416.

¹⁶⁰ Zdeněk KRISTEN, *Soud dvorský a jeho knihy za krále Ladislava*, Praha 1931, s. 9–10.

¹⁶¹ AČ 1, ed. František Palacký, Praha 1840, s. 446.

¹⁶² AČ 3, ed. František Palacký, Praha 1844, s. 360.

¹⁶³ August SEDLÁČEK, *Hrady 8*, Praha 1999, s. 234.

¹⁶⁴ AČ 4, ed. František Palacký, Praha 1846, s. 178–179.

¹⁶⁵ *Tamtéž*, s. 179–180.

*novými nepsravedlivými a těm lidem neobyčejnými poplatky a robotami obtěžovati proti jich vůli obyčejem nižádným.*¹⁶⁶ Urozenému Mikuláši, purkrabímu hradeckému, a manželce jeho Elišce z Okoře,¹⁶⁷ král současně připsal i sto kop grošů na patřičné opravy dvora.¹⁶⁸

Naproti tomu o několik dní později zapsal na vyzvání Jiřího z Poděbrad panu Majnušovi z Chvalkovic neratovské panství. Jednalo se o dvůr, který původně s ostatním příslušenstvím náležel klášteru v Opatovicích, a následně připadl v manství Majnušovi: *„Oznamujem tímto listem všem, že vzhledše na mnohé pilné a věrné služby, kteréž slovítný Majnuš z Chvalkovic nám činil jest, a činit lépe mohl, a jeho dědicům jeho dali sme a tímto listem dáváme dvůr poplužní ve vsi Neratově.*“¹⁶⁹

Ve výpisech z českých původních listin veřejné knihovny pražské je Čeněk nanovo připomínán s klášterem Chotěšovským. Účinkoval zde jako zprostředkovatel dalšího králova oznámení, v němž vyslovil souhlas s převodem jmění Anny Lelovcové na synovce Mikuláše a Buriana Želázka ze Srb: *„Dán na Horách Kutnách v středu před Hromicemi, léta tisícieho čtyrstého sedmdesátého. Ad relacionem de Czenkonis de Clingsstyn procuratoris.*“¹⁷⁰

Dále je v *Listáři královského města Plzně* připomínám 27. prosince roku 1471 jako prokurátor. Z moci svěřené mu králem učinil další krok, kdy dopomohl Matoušovi z Všechovic prodat ves Kotěrov panošovi¹⁷¹ Petrovi Kořenskému z Terešova a jeho dědicům.¹⁷² Přesněji řečeno, vyhověl žádosti Matouše, a stvrdil v Praze listinu zhotovující tento majetkový převod v pozadí se třemi urozenými muži vlastní pečeti: *„Na potvrzenie toho, což se svrchu píše, pečeť mú vlastní přivěsil sem k tomuto listu dobrovolně, připrosiv urozeného pána pana Čeňka z Klingštejna, a slovitných panoší Jana z Dúpova, miesto komorníka, Mikuláše Nossa z Dražovic, miesto sudieho, Matíáše z Rúdnice, písaře desk zemských, že jsú své pečeti*

¹⁶⁶ AČ 4, ed. František Palacký, Praha 1846, s. 179.

¹⁶⁷ Nelze vyloučit, že se mohlo jednat o sestru Kateřiny z Okoře.

¹⁶⁸ AČ 4, ed. František Palacký, Praha 1846, s. 179.

¹⁶⁹ *Tamtéž.*

¹⁷⁰ AČ 7, ed. Josef Kalousek, Praha 1887, s. 669.

¹⁷¹ Nižšímu šlechtici.

¹⁷² *Listář královského města Plzně a druhdy poddaných osad 1450–1526*, ed. Josef Strnad, Plzeň 1905, s. 171.

*přivěsili.*¹⁷³ Je evidentní, že Matouš poprosil právě Čenka z Klinštejna v první řadě z toho důvodu, že ho pokládal za velice váženou osobu, a jako všichni v království byl s jeho širokými kompetencemi obeznámen.

Čeněk z Klinštejna vždy nedosáhl před zemským soudem svých záměrů. Právě v záznamu z 11. června 1463 vidíme královského prokurátora s nezdařením. Jednalo se o situaci, kdy se Čeněk pokoušel pro krále obhájit právo na ves Hajany a řečenou Elišku Kojakovickou jako majitelku vyloučit. Eliška se hájila listinou, podle níž jí prý tato ves připadla do vlastnictví po zesnulém muži. Čeněk z Klinštejna však pravost listu zpochybnil, a odepřel vůbec možnost bývalého Eliščina muže tento list vystavit. Ovšem ves Hajany původně náležela pánům z Ústí, nikoli králi, a byla v té době svobodným statkem. I přes veškeré Čenkovy úsilí se členové soudu po dlouhém jednání rozhodli ve prospěch Elišky, a král na ves už neměl sebemenších nároků: *„Ex quo ten klášter toho času, když jest to zboží odprodáno od toho kláštera, nebylo jest království, ale svobodné panství, že jest nebylo potřebie povolenie k tomu. Juxta hoc ona Eliška et heredes Hrdonii mají při tom zuostati.*“¹⁷⁴

V roce 1458 byl Čeněk vyslán do Dolní Lužice, navracené do českých rukou až roku 1462.¹⁷⁵ Předcházela tomu událost, kdy toto území postoupil Fridrich Braniborský¹⁷⁶ Jiřímu z Poděbrad za předpokladu, že mu Čeněk z Klinštejna jako králův zástupce vystaví tzv. transsumpt.¹⁷⁷ Jednalo se o věření právního obsahu listiny, kterou se král Jiří zavázal, že se pánem ani knížetem Dolní Lužice nestane nikdo jiný než on.¹⁷⁸ Hlavním důvodem organizované výpravy byla Jiřího snaha, aby Čeněk zjistil jaké daně, a zisky plynou z tohoto markrabství.¹⁷⁹ Je zcela pochopitelné, proč se o to Jiří z Poděbrad zajímal, když se od počátku své vlády snažil přičlenit toto území opět k Českému království. Poté král Jiří Čenkovu

¹⁷³ *Listář královského města Plzně a druhdy poddaných osad 1450–1526*, ed. Josef Strnad, Plzeň 1905, s. 172.

¹⁷⁴ AČ 3, ed. František Palacký, Praha 1844, s. 351; RT 2, ed. Josephus Emler, Praha 1857, s. 327.

¹⁷⁵ Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny 6*, Praha 2007, s. 179.

¹⁷⁶ AKČ 6, ed. Antonín Haas, Praha 1958, s. 42.

¹⁷⁷ Jednalo se o listinu, jejímž zhotovením stvrdil Fridrichovi to, že král dostojí svému slovu a slib dodrží. Srov. Jindřich ŠEBÁNEK – Zdeněk FIALA – Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Česká diplomatika do r. 1848*, Praha 1971, s. 312.

¹⁷⁸ CDB 2/4, ed. Friedrich Adolph Riedel, Berlín 1846, s. 417–420; Rudolf URBÁNEK, *Věk Poděbradský 2*, Praha 1918, s. 389.

¹⁷⁹ SRB 3, ed. František Palacký, Praha 1829, s. 171.

přislíbil nejen celou jednu desetinu hodnoty při převodu všech odúmrťí na nového majitele, ale rovněž i u všech lén.¹⁸⁰

Za Čěnkovy nepřítomnosti v Českém království, převzal na okamžik do rukou správu odúmrťí purkrabího Pražského hradu Vratislav z Mitrovic.¹⁸¹ Jako Čěnkův nástupce získal Jiřímu z Poděbrad odúmrťní právo na Dobrošice, následně zprostředkoval prodej tohoto statku písaři královské kanceláře Chvalovi z Kolína.¹⁸² Poté se stal majitelem v roce 1465 samotný Čěněk: „*Což se dotýče toho kúpenie na Dobrošovících, ex quo prokurator jakožto Vratislav královým jménem právo vedl a dovedl, a již to právo své dal Chvalovi, Ontario cancellarie regie majestatis, a potom on Čěněk to právo od Chvala kúpil.*“¹⁸³

O šest let později došlo k rozepři mezi Zdeňkem ze Šternberka a Čěnkem z Klinštejna. Obrátíme-li pozornost k tomu, že Čěněk v roce 1458 již ve službách Zdeňka nebyl, neměl tento muž právo domáhat se jakýchkoli služeb po Čěnkovi. Avšak Zdeňk roku 1465 konstatoval, že se v jeho službách soudobý královský prokurátor nacházel a měl mu pomoci obstarat právo na komorní platy a úroky na Kunratice.¹⁸⁴ Bývalý Zdeňkův služebník své poručenství v této době vyvrátil a přiložil jako důkaz list z roku 1458 stvrzený Zdeňkovou pečetí, jímž ho nejvyšší purkrabí a hejtman ze své služby propustil: „*Konečně je propúštím a svobodna a prázdna činím, neb mi jest v těch ve všech věcech jemu ode mne svěřených věrně a právě učinil.*“¹⁸⁵ A mimoto Čěněk podotkl, že ani v době, kdy bylo vedeno právo na Kunratice, v Českém království přítomen nebyl, jelikož pobýval v Dolní Lužici. Poté bylo soudním usnesením, jak je v deskách zemských zaznamenáno, Čěnkovi nakonec dáno za pravdu: „*Ex quo on Czenko již jeho Zdeňkovým služebníkem nebyl a k tomu také v zemi nebyl, když jest právo vedeno, a on Zdeňk jiné poručíky dskami své pře měl, kteříž sú té chvíle v zemi byli.*“¹⁸⁶

¹⁸⁰ Rudolf URBÁNEK, *České dějiny 3. Věk Poděbradský 4*, Praha 1962, s. 89.

¹⁸¹ RT 2, ed. Josephus Emler, Praha 1857, s. 87.

¹⁸² Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy 9*, Praha 1893, s. 260.

¹⁸³ RT 2, ed. Josephus Emler, Praha 1857, s. 334.

¹⁸⁴ AČ 3, ed. František Palacký, Praha 1844, s. 353; RT 2, ed. Josephus Emler, Praha 1857, s. 334.

¹⁸⁵ RT 2, ed. Josephus Emler, Praha 1857, s. 334.

¹⁸⁶ *Tamtěž.*

Nelze opomenout skutečnost, že s tímto úřadem přibývalo i odpůrců a nepřátel nejen z řad šlechty. Šlechta z nenávisti k Čenkovvi, která pramenila ze ztráty jimi zcizených statků a důchodů, na zemském sněmu žádala, aby byl sotva několik let úřad královského prokurátora roku 1471 zrušen: „*Item, toto také se veliké obtížení v zemi této děje proti starému obyčeji, že jest ustavený některý úřad, skrze kterýžto v zemi mnoho zlého se přibližuje, jakožto úřad prokuratoruov. Neb známo jest téměř všem pánuom a rytířstvu, kterak mnoho zlého přišlo skrze nynějšího prokuratora a skrze jeho výstřeh a ve dskách vyhledávání a odúmrtí vedení, ježto mnozí dobří lidé o svůj statek skrze to přišli kterýž jest nikdy za prvních králoum nebyl oznámen.*“¹⁸⁷ Požadavek šlechty ovšem nebyl zrealizován, a Čeněk z Klinštejna mohl ve své funkci působit i nadále. Úsilí z řad šlechticů udržet si „neprávem“ získané jmění tak nedosáhlo cíle, i když se o to pokoušeli už před korunovací Ladislava Pohrobka, jehož žádali, aby se jim případných odúmrtí vzdal.¹⁸⁸

Z výše uvedeného je zřejmé, že Čeněk nabyt nejen z každé jím přidělené odúmrtě či léna desátý díl, ale byl králem mnohokrát odměňován za své služby i celistvými statky. V edici *Zbytky register králův Římských a Českých 1361–1480* existují záznamy o tom, že se v roce 1459 stal správcem vsi Ovence, na jejíž renovaci a držení pořádku mu král poskytl dvacet kop grošů českých.¹⁸⁹ Dále je zde zaznamenáno, že mu bylo Jiřím z Poděbrad uděleno vlastnického právo na ves Pobořany a Hospozín včetně okolních vesnic.¹⁹⁰

¹⁸⁷ AČ 4, ed. František Palacký, Praha 1846, s. 448.

¹⁸⁸ Jaromír ČELAKOVSKÝ, *Právo odúmrtí k statkům zpupným v Čechách*, Praha 1882, s. 7–8.

¹⁸⁹ *Zbytky register králův římských a českých z let 1361–1480*, ed. August Sedláček, Praha 1914, s. 283.

¹⁹⁰ *Tamtéž*, s. 240–241.

7 Věřitel Rožmberků

Čeněk jako proslulý úředník, který o peníze neměl nouzi, vzbudil i v očích Rožmberků vizi spolehlivého věřitele. I navzdory četné zadluženosti¹⁹¹ náležel rod Rožmberků v 15. století mezi nejvýznamnější českou aristokracii.¹⁹² Jiří z Poděbrad již před svou korunovací jmenoval Rožmberkovy syny do význačných funkcí¹⁹³ a odpustil jim mnoho dluhů.¹⁹⁴

V době poděbradské vzal na sebe veškeré dluhy Oldřicha z Rožmberka jeho syn Jan, který v roce 1459 zastavil všechny své statky bratru Joštovi za 20 000 tisíc grošů českých.¹⁹⁵ O tom, že si Jan půjčoval peníze i nadále, svědčí edice Josefa Pelikána. V dochovaných pramenech však nejsou uvedeny přesné výše dluhů. Nalézáme zde dlužní spis Jana z Rožmberka z 16. října roku 1460. V dokumentu vystaveném v Českém Krumlově na sto kop grošů je poznamenáno, že má být tento dluh Čeněkovi z Klinštejna zaplacen: „*Na příštího sv. Havla neb do dvou neděl potom.*“¹⁹⁶

O čtyři roky později, konkrétně 11. června, Jan z Rožmberka potvrdil, že si od královského prokurátora zapůjčil tuto sumu sto kop grošů českých: „*Jan z Rozmberka. potvrzuje, že je dlužen Čeněkovi z Klinštejna 100 kop gr., které zaplatí do příštího sv. Martina.*“¹⁹⁷ Dochovaný materiál nás seznamuje i s dokumentem, v němž se Jan z Rožmberka Čeněkovi zavázal téhož roku 16. července v Praze, že mu vrátí do dvou let částku sto zlatých uherských dukátů,¹⁹⁸ a podotkl: „*Pakli bych toho neučinil a zlatých svrchupsaných nesplnil na čas již jmenovaný, tehdy on pan Čeněk aneb jeho dědicové budou mě moci napomenúti z těch zlatých tak a tiem všiem obyčejem, jako by na mně měli list obecný s rukojmími*

¹⁹¹ Rožmberské dluhopisy z let 1457–1481, ed. Josef Pelikán, Praha 1953.

¹⁹² Jaroslav BOUBÍN, Česká "národní" monarchie: k domácím zdrojům a evropskému kontextu království Jiřího z Poděbrad, Praha 1992, s. 100–109.

¹⁹³ Bezpochyby je tím míněno dosazení Rožmberkova syna Jindřicha v roce 1454 na post slezského hejtmana a o dva roky později jmenování jeho bratra Jošta vratislavským biskupem. Srov. Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, Velké dějiny 6, Praha 2007, s. 158–159.

¹⁹⁴ Anna KUBÍKOVÁ, Oldřich II. z Rožmberka, České Budějovice 2004, s. 143.

¹⁹⁵ Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka 4 (1449–1462), edd. Blažena Rynešová – Josef Pelikán, Praha 1954, s. 462–463.

¹⁹⁶ Rožmberské dluhopisy z let 1457–1481, ed. Josef Pelikán, Praha 1953, s. 67.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 113.

¹⁹⁸ Uherské dukáty byly vahou, zrnem i cenou rovny českým dukátům. Srov. Richard PRAŽÁK, Dějiny Uher a Maďarska v datech, Praha 2010, s. 536.

*podložený, z jistiny i ze všech škod, které by pro to mé jim neplnění vzali.*¹⁹⁹ Jednalo s největší pravděpodobností o další dluh. Mimo jiné Čeněk dopomohl Janovi z Rožmberka i k rozšíření rožmberského panství, a to konkrétně v roce 1464 o bývalý statek Jana Tichého.²⁰⁰ Čeněk vystavil na pověření Jiřího z Poděbrad k tomuto aktu řádné listinné zápisy, a Jan se mohl stát právoplatným držitelem statku.²⁰¹ Z výše uvedeného je tedy patrné, že Čeněk z Klinštejna byl velice zámožný. Bohužel se více takových dlužních spisů v pramenech nedochovalo, a není možné přesně určit, proč Čeněk z Klinštejna Janovi půjčoval či jakou protislužbu od něho očekával.

¹⁹⁹ *Rožmberské dluhopisy z let 1457–1481*, ed. Josef Pelikán, Praha 1953, s. 123.

²⁰⁰ V listině bohužel není poznamenáno, o jaký statek se přesně jednalo.

²⁰¹ Státní oblastní archiv Třeboň, fond Cizí rody (listiny 1286–1826), i.č. 211, sign. z Rožmberka 6/5, karton 68.

Závěr

Bakalářská práce je koncipována jako analýza působení Čeňka z Klinštejna na dvoře Jiřího z Poděbrad. Čeněk se narodil pravděpodobně na počátku 15. století jako syn Jana Čeňka z Klinštejna a Markéty, z neznámého rodu. Jeho manželkou byla měšťanka Kateřina z Okoře, s kterou se oženil v roce 1446. Z jejich manželství vzešli posléze dva synové, a to Jindřich a Zdeněk, o němž se z pozdějších pramenů dozvídáme, že byl také relátorem.

Důležité je především to, že měl Čeněk z Klinštejna zastoupení v královské radě Jiřího z Poděbrad. Náležel tedy do okruhu králových důvěrníků, a vyskytoval se v jeho přítomnosti poměrně často. Čeněk zastával mnohdy i několik funkcí najednou. Nepodařilo se však určit, jak se do takto významných funkcí na královském dvoře dostal. Z pramenů pouze víme, že je již v roce 1451 uváděn jako purkrabí Pražského hradu, od roku 1454 jako posel k deskám zemským, a mimo jiné i jako poručník Zdeňka ze Šternberka, v jehož službách působil nejspíše do roku 1458. Již v době správcovství Jiřího z Poděbrad byl v roce 1457 na sklonku jmenován královským prokurátorem. Je tedy zřejmé, že na poděbradském dvoře došlo pouze k rozšíření Čeňkových pravomocí a majetků, nikoli ke jmenování do nových funkcí.

Z výše nastíněných rodových vazeb nelze ani v nejmenším uvést v pochybnost zámožnost Čeňkovy manželky a výhody plynoucí z manželství pro Čeňka. Tato žena, jež byla dcerou Janka z Loysova, vnučkou staroměstského konšela Ludvíka Apatykáře, a z matčiny strany vnučkou písaře Mikuláše Augustina, zdědila též nemalé množství statků v čele s hradem Okoř. Mimo jiné i Čeňkovy rodové vazby přispěly k posílení pozic v úřadu relátora zemských desek, purkrabího Pražského hradu a královského prokurátora. Čeněk pocházel z rodu Klinštejnů, který byl jednou z několika větví pánů z Ronova. Po pánech z Ronova sdělil Čeněk i jejich dům v Žitavě včetně některých manství v okolí tohoto města. Příslušníci větve Škvoreckých, o jejíž založení se koupí Škvoreckého panství od Mikuláše Olbramovice roku 1462 sám Čeněk zasloužil, vlastnili v Čechách mnoho statků.

Na Škvoreckém panství po jeho smrti pobýval mladší syn Zdeněk, který v roce 1497 zažádal o povýšení tohoto panství na městečko. Vedle svého bratra Litvína Škvoreckého, který posléze působil na královském dvoře Vladislava Jagellonského, část statků zdědil i Čeněk z Klinštejna. Mezi jeho majetky náležela ves Křimín, ves Horky, dvory v Úvale a Radešín, které koupil současně se Škvoreckým pastvím. Dále byl majitelem hradu Klinštejn na Českolipsku, v severních Čechách mu patřily vsi Svéraz, Zátoň, panství Vožice, část Skalice, dvůr Libchava a tvrz Hradištko.

O otci Čenka Škvoreckého nejsou dochovány podrobné zmínky pravděpodobně z toho důvodu, že musel zemřít již během Čenkova dětství. Na druhé straně o nevlastním otci Matyášovi Loudovi z Chlumčan, za něhož se Čenkova matka podruhé vdala, existuje hned několik pramenných zmínek. Především prostřednictvím Františka Palackého a Gustava Friedricha jsme obeznámeni o dobrých vztazích mezi Čenkem a Matyášem. Svědčí o tom kupříkladu listiny, v nichž Matyáš pověřil nevlastního syna správcem Apoštolské koleje, kterou sám založil. V roce 1468 dokonce Čenka jmenoval poručníkem ve své závěti.

Čeněk náležel spolu s dalšími sedmi muži do skupiny relátorů, kteří byli Jiřím z Poděbrad nejčastěji pověřováni. Jejich úkolem bylo zapisovat rozhodnutí krále do listin, aby mohly výnosy Jiřího z Poděbrad získat právoplatnou podobu. O širokém poli Čenkovy působnosti v tomto úřadu svědčí oznámení nejen v relaci s kolejiemi, vdovami, sirotky, ale vyskytují se i záznamy u různých osob, a to například v závěti Jana ze Sibřiny či při prostých finančních převodech. Nelze přehlédnout, že se i rodové vazby staly ústředním stimulem k tomu, že Čeněk mohl pozdvihnout úroveň kolejí v Praze o něco výše, a to nejen ve spojitosti s již zmíněnou kolejí Apoštolskou. Vyznamenal se jako správce i při koleji Nazaretské, kdy mu finanční příspěvky poskytoval Václav Carda z Petrovic.

Je však pozoruhodné, že je na listinách Čeněk z Klinštejna uváděn do roku 1461 nikoli jako královský prokurátor, kterým se stal již za krále Ladislava Pohrobka, ale pouze jako purkrabí Pražského hradu. Bylo tomu tak zřejmě proto, že působil ve funkci purkrabího o mnoho let dříve. V roce 1462 odstoupil, a novým purkrabím Pražského hradu se stal Václav z Mitrovic, který Čenka zastupoval již v roce 1458. V této době král Jiří poslal Čenka do Dolní Lužice, aby zjistil podrobnosti o tomto markrabství, které o pár let později získal od Fridricha Braniborského. O úřadu

purkrabího Pražského hradu se bohužel z pramenů nedozvídáme mnoho. Prameny pouze utvrzují, že jako purkrabí zapisoval do desek zemských a dvorských a následně spravoval pouze majetky v okolí Prahy, a to kupříkladu Hradčany, Zbraslavský klášter či drobné tvrziště v Neumětelech. Zdeňka ze Šternberka zastupoval do roku 1458 proto, jelikož se jednalo o nejvyššího purkrabího zemského, a bylo Čenkovou povinností plnit jeho příkazy. S ohledem na to, že stál později Zdeněk ze Šternberka v čele Zelenohorské jednoty zformované v roce 1465, je možno se domnívat, že Čeněk odstoupil z jeho služeb právě kvůli rozdílným postojům ke králi Jiřímu.

Jak již vícekrát zaznělo, už od prvních let vlády Jiřího z Poděbrad představoval Čeněk z Klinštejna jádro královské rady, a jako utrakvista působil s výjimkou výpravy do Dolní Lužice a na Moravu jako královský prokurátor spíše na území Čech. Nejčastěji zasedal před zemským a dvorským soudem, kdy v prvním případě vykonával trestní jurisdikci a majetkové převody, a v případě dvorského soudu mu příslušelo vyšetřovat, zda proběhly převody odúmrťí a statků podle právního řádu. Mimo jiné byla na pověření krále Čenkovu udělena jedna desetina z každého převodu odúmrťí či lén. V některých případech je však Čeněk líčen velmi negativně, podle Pavla Židka zahleděn honbou za vlastním bohatstvím zapomínal na čest.

V šedesátých letech Čeněk dopomohl svému příbuznému k nabytí práv na hrad Okoř, a to nevlastnímu otci manželky Kateřiny Bořivoji z Lochkova. V tomto případě šlo spíše o tendenci se obohatit, jelikož si Čeněk moc dobře uvědomoval, že následně zdědí hrad jeho manželka Kateřina z Okoře. Bohužel neexistují přesné záznamy o tom, které statky získal pro krále, či jakými hmotnými dary byl od něho Čeněk odměněn, pouze se dozvídáme o nabytí vlastnického práva na ves Pobořany a Hospozín.

Čeněk z Klinštejna si jako příslušník starého a nikterak mocného panského rodu dokázal na královském dvoře vydobýt významná postavení. Obzvláště vynikal jako královský prokurátor, jehož pravomoci byly neustále rozšiřovány. Ve většině pramenů je Čeněk připomínán jako urozený šlechtic, který byl nejen velice zámožný, ale i ušlechtilý. Byl stejně jako Jiří z Poděbrad obklopen velkou řadou nepřátel, a nelze opomenout jejich totožná náboženská vyznání. Navzdory tomu, že tento

umírnění utrakvista na královském dvoře vedle ctižádostivého krále Jiřího z Poděbrad tolik vynikal, není historiky dostatečně prezentován.

Seznam zkratek

AČ	Archiv český
AKČ	Archiv Koruny české
CDB	Codex diplomaticus Brandenburgensis
CIB	Codex iuris Bohemici
CIM	Codex juris municipalis regni Bohemiae
Hrady	Hrady, zámky a tvrze Království českého
RT	Reliquiae tabularum terrae (=Pozůstatky desk zemských)
SRB	Scriptorum rerum Bohemicarum
Velké dějiny	Velké dějiny zemí Koruny české

Seznam pramenů a literatury

Archivní prameny

Národní archiv Praha, Archivy českých klášterů zrušených za Josefa II. (1115–1760), sign. 336.

Národní archiv Praha, České gubernium – guberniální listiny, sign. 421.

Národní archiv Praha, Úřad desek zemských (1351–1831), sign. 722.

Státní oblastní archiv Třeboň, Cizí rody (listiny 1286–1826), i.č. 173, sign. ze Smiřic, karton 83.

Státní oblastní archiv Třeboň, fond Cizí rody (listiny 1286–1826), i.č. 211, sign. z Rožmberka 6/5, karton 68.

Edice

Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích 1, ed. František Palacký, Praha 1840.

Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích 2, ed. František Palacký, Praha 1842.

Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích 3, ed. František Palacký, Praha 1844.

Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích 4, ed. František Palacký, Praha 1846.

Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích 5, ed. František Palacký, Praha 1862.

Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích 7, ed. Josef Kalousek, Praha 1887.

Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích 8, ed. Josef Kalousek, Praha 1900.

Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích 9, ed. Josef Kalousek, Praha 1889.

- Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích 14*, ed. Josef Kalousek, Praha 1895.
- Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích 26*, ed. Josef Kalousek, Praha 1909.
- Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích 28*, ed. Josef Teige, Praha 1912.
- Archiv Koruny české 6, katalog listin z let 1438–1526*, ed. Antonín Haas, Praha 1958.
- Cestovní deník Lva z Rožmitálu a na Blatné 1465–1467*, ed. Gabriel Tetzl, Olomouc 2003.
- Codex diplomaticus Brandenburgensis 2/4*, ed. Friedrich Adolph Riedel, Berlín 1846.
- Codex iuris Bohemici 2/2*, ed. Hermenegildus Jireček, Praha 1870.
- Codex iuris Municipalis regni Bohemiae 3*, ed. Gustav, Friedrich – Čelakovský, Jaromír, Praha 1948.
- Listář královského města Plzně a druhdy poddaných osad 1450–1526*, ed. Josef Strnad, Plzeň 1905.
- Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka 4 (1449–1462)*, edd. Blažena Rynešová – Josef Pelikán, Praha 1954.
- Mistra Pavla Židka Spravovna*, ed. Zdeněk Tobolka, Praha 1908.
- Pozůstatky desk zemských království českého r. 1541 pohořelých 1*, ed. Josephus Emler, Praha 1870.
- Pozůstatky desk zemských království českého r. 1541 pohořelých 2*, ed. Josephus Emler, Praha 1857.
- Rožmberské dluhopisy z let 1457–1481*, ed. Josef Pelikán, Praha 1953.
- Scriptorum rerum Bohemicarum, Tomus 3*, ed. František Palacký, Praha 1829.
- Transkripce pamětní knihy městyse Škvorce*, ed. Jan Psota, Škvorec 2010.
- Zbytky register králův římských a českých z let 1361–1480*, ed. August Sedláček, Praha 1914.

Literatura

- BERAN, Zdeněk, *Katolické panstvo na dvoře Jiřího z Poděbrad. Procesy vzájemné konvergence a divergence*, *Mediaevalia Historica Bohemica* 17, 2014, č. 2, s. 37–75.
- BOUBÍN, Jaroslav, *Česká "národní" monarchie: k domácím zdrojům a evropskému kontextu království Jiřího z Poděbrad*, Praha 1992.
- ČELAKOVSKÝ, Jaromír, *Právo odúmrtné k statkům zpupným v Čechách*, Praha 1882.
- ČORNEJ, Petr – BARTLOVÁ, Milena, *Velké dějiny zemí Koruny české 6*, Praha 2007.
- DŘÍMAL Jaroslav, *Královský prokurátor a jeho úřad do roku 1745: Sborník archivních prací*, Praha 1969.
- HALADA, Jan, *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*, Praha 1999.
- HEYMANN, Frederick, *George of Bohemia King of Heretics*, Princeton University Press 1965.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol, *Dějiny správy v českých zemích: Od počátku státu po současnost*, Praha 2005.
- JANÁK, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, *Dějiny státní správy v českých zemích do roku 1945*, Praha 1989.
- JURÁŠEK, Stanislav, *500 let finanční prokuratury v Praze: 1437–1937*, Praha 1937.
- KRISTEN, Zdeněk, *Soud dvorský a jeho knihy za krále Ladislava*, Praha 1931.
- KUBÍKOVÁ, Anna, *Oldřich II. z Rožmberka*, České Budějovice 2004.
- MACEK, Josef, *Jagellonský věk v českých zemích*, Praha 1999.
- MACEK, Josef, *O listinách, listech a kanceláři Vladislava Jagellonského*, in: *Sborník archivních prací* 2, 1952, č. 1, s. 45–122.
- PALACKÝ, František, *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě dle původních pramenů*, Praha 1931.
- PALACKÝ, František, *Dílo Františka Palackého I*, Praha 1941.
- PALACKÝ, František, *Přehled současných nejvyšších důstojníků a úředníků*, Praha 1941.
- PĚŠINA Tomáš, *Phosphorus septicornis, stella alias matulina*, Praha 1673.
- PODLAHA, Antonín, *Catalogus codicum manu scriptorum, qui in archivio capituli metropolitani Pragensis asservantur*, Praha 1923.

- PRAŽÁK, Richard, *Dějiny Uher a Maďarska v datech*, Praha 2010.
- PREISLER, Hynek, *Královská rada Jiřího z Poděbrad*, Diplomová práce, Katedra ÚČD, FF UK, Praha 2006.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého 3. Budějovicko*, Praha 1994.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého 8. Rakovnicko a Slánsko*, Praha 1999.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého 14. Litoměřicko a Žatecko*, Praha 1999.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého 15. Kouřimsko, Vltavsko, J. Z. Boleslavsko*, Praha 1999.
- SEDLÁČEK, August, *Místopisný slovník historický království českého 1*, Praha 1909.
- SEDLÁČEK, August, *Pýcha urozenosti a vývody u starých Čechův a Moravanův*, Praha 1914.
- SCHELLEOVÁ, Ilona – SCHELLE, Karel, *Soudnictví (historie, současnost a perspektivy)*, Praha 2004.
- SCHELLE, Karel, *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*, Ostrava 2012.
- SCHULZ, Václav, *Purkrabí hradu Pražského v letech 1438–1711*, Praha 1903.
- SKŘEJPEK, Michal, *Právníkový stav a právníkové profese v minulosti*, Praha 2007.
- ŠEBÁNEK, Jindřich – FIALA, Zdeněk – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, *Česká diplomatika do r. 1848*, Praha 1971.
- ŠMAHEL, František, *Husitská revoluce 4. Epilog bouřlivého světa*, Praha 1996.
- TEIGE, Josef, *Základy starého místopisu Pražského 1 (1437–1620)*, Praha 1910.
- TOMEK, Václav Vladivoj, *Dějepis města Prahy 8*, Praha 1891.
- TOMEK, Václav Vladivoj, *Dějepis města Prahy 9*, Praha 1893.
- URBÁNEK, Rudolf, *České dějiny 3. Věk Poděbradský 2*, Praha 1918.
- URBÁNEK, Rudolf, *České dějiny 3. Věk Poděbradský 3*, Praha 1930.
- URBÁNEK, Rudolf, *České dějiny 3. Věk Poděbradský 4*, Praha 1962.
- VOJTÍŠEK, Václav, *Vývoj královské české kanceláře, Idea čs. státu 1*, Praha 1936.
- VOPATOVÁ, Václava, *O listinách a kanceláři Jiřího z Poděbrad (1458–1471)*, Diplomová práce, Katedra PVH, FF UK, Praha 1978.
- WINTER, Zikmund, *O životě na vysokých školách pražských knihy dvoje*, Praha 1899.

ŽEMLIČKA Josef, *Přemyslovci. Jak žili, vládli, umírali*, Praha 2005.

Rejstřík jmenný a místní

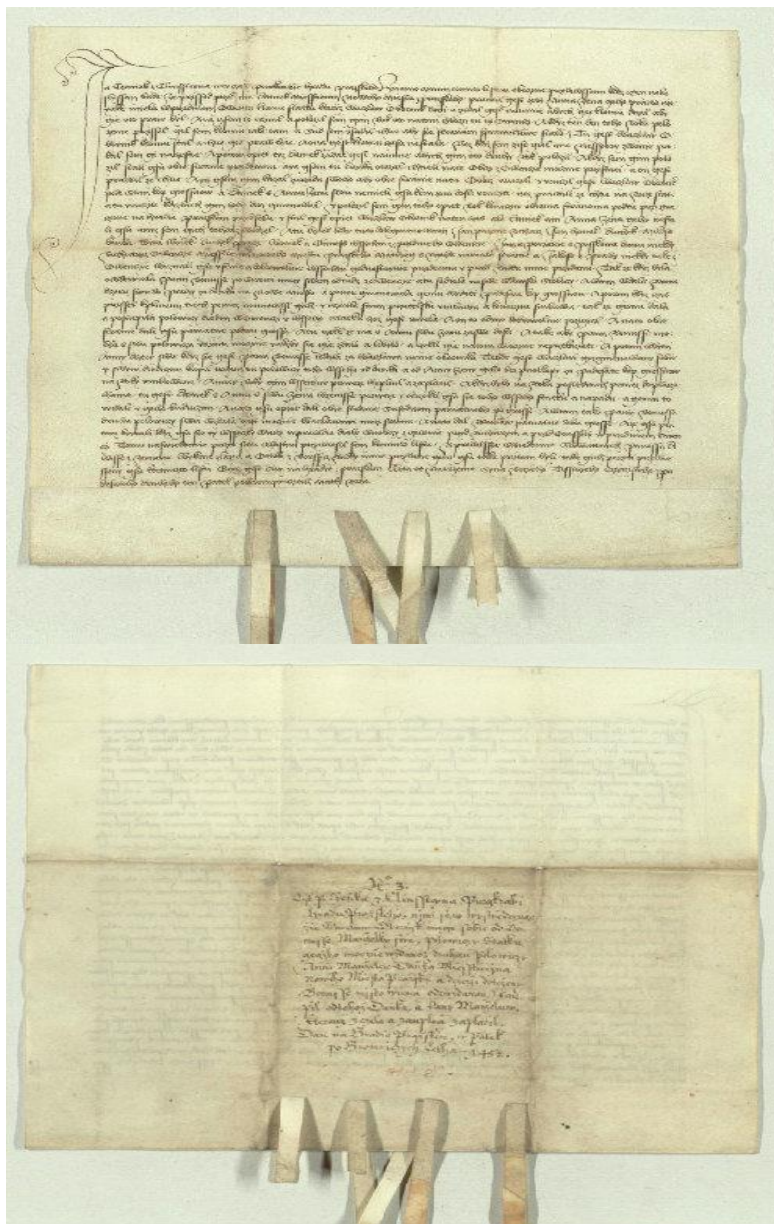
Albrecht, 24
Anna Lelovcová, 27
Apoštolská kolej, 34
Apoštolská universita, 23
Bořivoj z Lochkova, 7, 26, 35
Bořivoj z Lochovic a Okoře, 12
bratři Burian, Zdeněk a Mikuláš Trčkovi, 16
bratři Kundrať, Mikš a Ondřej, 20
císař Zikmund, 25
Čeněk z Klinštejna, 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24,
26, 28, 29, 30, 31, 35
Čeněk z Polánky, 6
Český Krumlov, 31
Dobrošice, 29
Dolní Lužice, 12, 35
Dorota z Hrušova, 19
Dorota z Okoře, 7
Dům U Sedmi andělů, 7
dvůr Druhanovice, 20
Eliška Kojakovicova, 28
Eliška z Okoře, 27
Fridrich Braniborský, 28
Hajany, 28
Havel z Tatouňovic, 19
Horní Libchava, 6
Hospozín, 30, 35
hrad Klinštejn, 6, 34
hrad Žandov, 6
Hradčany, 35
Hradiště, 8, 34
Cheb, 12
Chotěšovský klášter, 27
Chval z Kolína, 29
Chýnov, 6
Ignác Vojtěch, 6
Jan Horyna z Honbic, 26
Jan Rokycana, 16
Jan Tichý, 32
Jan z Klinštejna, 7, 8
Jan z Rabštejna, 24
Jan z Rožmberka, 6, 25, 31
Jan ze Sibřiny, 19, 34
Jan Žleb, 8
Janek Loysova, 7, 33
Jindřich Lacenbok z Chlumu, 26
Jindřich z Jenštejna, 8
Jindřich z Klinštejna, 8
Jindřich z Lipé, 25

Jindřich z Rožmberka, 10
Jiří z Poděbrad, 4, 3, 4, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 20, 22, 25, 28, 29, 32, 33, 35
Johana z Rožmitálu, 12
Jošt z Einsiedlu, 11
Jošt z Rožmberka, 10
kaple Betlémská, 23
Karel IV., 18
Kateřina z Lochkova, 35
Kateřina z Okoře, 1, 7, 8, 14, 23, 26, 33, 34
kolej Karlova, 22
kolej královny Hedviky, 22
kolej Loudova, 22
kolej Nazaretská, 22
kolej Řečkova, 22
kolej Všech svatých, 22
Kotěrov, 27
Kunratice, 29
Ladislav Pohrobek, 4, 14, 19, 24, 26, 30, 34
Lev z Rožmitálu, 25
Libchava, 6, 34
Litvín z Klinštejna, 7, 33
Ludvík Apatykář, 7, 23, 33
Majnuš z Chvalkovic, 27
Malešice, 22
Markéta z Klinštejna, 7
Markéta z Michalovic, 14
Materna z Ronova, 6
Matiáš z Stupčic, 19
Matouš z Všechovic, 27
Matyáš Louda z Chlumčan, 7, 22, 34
měšťan Daněk, 14
Michal ze Sekyřic, 20
Mikuláš Augustin, 7, 8, 33
Mikuláš Berka, 26
Mikuláš Olbramovic, 7
Mikuláš z Borovné, 16
Mikuláš z Čestíc, 6
Mikuláš ze Zásmuk, 20
Miloš z Hrušova, 19
Nazaretská kolej, 23
Neratovské panství, 27
Neumětely, 35
Nosákov, 19
notář Sezima, 26
Nučice, 23
Okoř, 7, 26, 33, 35
Oldřich z Rožmberka, 31
Opatovice, 27
Otta II., 25
Ovence, 30

Pardubice, 26
Pavel Židek, 20
Petr Kořenský, 27
Petr z Dobrošovic, 19
Písek, 8
Pobořany, 30, 35
Podlažice, 26
Praha, 11, 18, 26
Prokop z Rabštejna, 11, 12, 18
Prokop ze Zásmuk, 20
Přední Ovenc, 14
Regina z Čechelic, 19
Samuel z Hrádku, 11
Skalice, 6, 34
Slezsko, 12
Smolnice, 23
Stanislav z Hvězdna, 22
Strašecí, 26
Svéráz, 34
Svéráz, 6
Svídnice, 26
Zdeněk z Klinštejna, 19
Škvorec, 7, 8, 33
Štěpán z Olšaou, 19
tvrziště v Neumětelech, 15
Unhošť, 26
Václav Carda z Petrovic, 23, 34
Václav Koranda, 22
Václav Oborník, 14
Václav z Krumlova, 16
Václav z Mitrovic, 34
Václav z Valečova, 11, 18
Václav z Valtieřova, 15
Václav ze Sekyřic, 20
Václav ze Skuhrova, 14
Vilém Saský, 12
Vilém z Roupova, 6
Vilém z Rýzmburka, 11, 18
Vladislav Jagellonský, 1, 8, 9, 30, 34
Vožice, 6, 34
Vratislav z Mitrovic, 14, 29
Zátoň, 6, 34
Záviš ze Stružnice, 6
Zbraslavský klášter, 15, 35
Zdeněk Kostka z Postupic, 11, 19, 20
Zdeněk ze Šternberka, 2, 14, 16, 29, 33
Zikmund Lucemburský, 24
Zikmund z Bítěšky, 22, 23
Zikmund ze Smiřic, 8
Žitava, 6

Přílohy

Obr. č. 1.

Tato listina je dokladem o tom, že Čeněk z Klinštejna působil jako purkrabí Pražského hradu již v roce 1452.

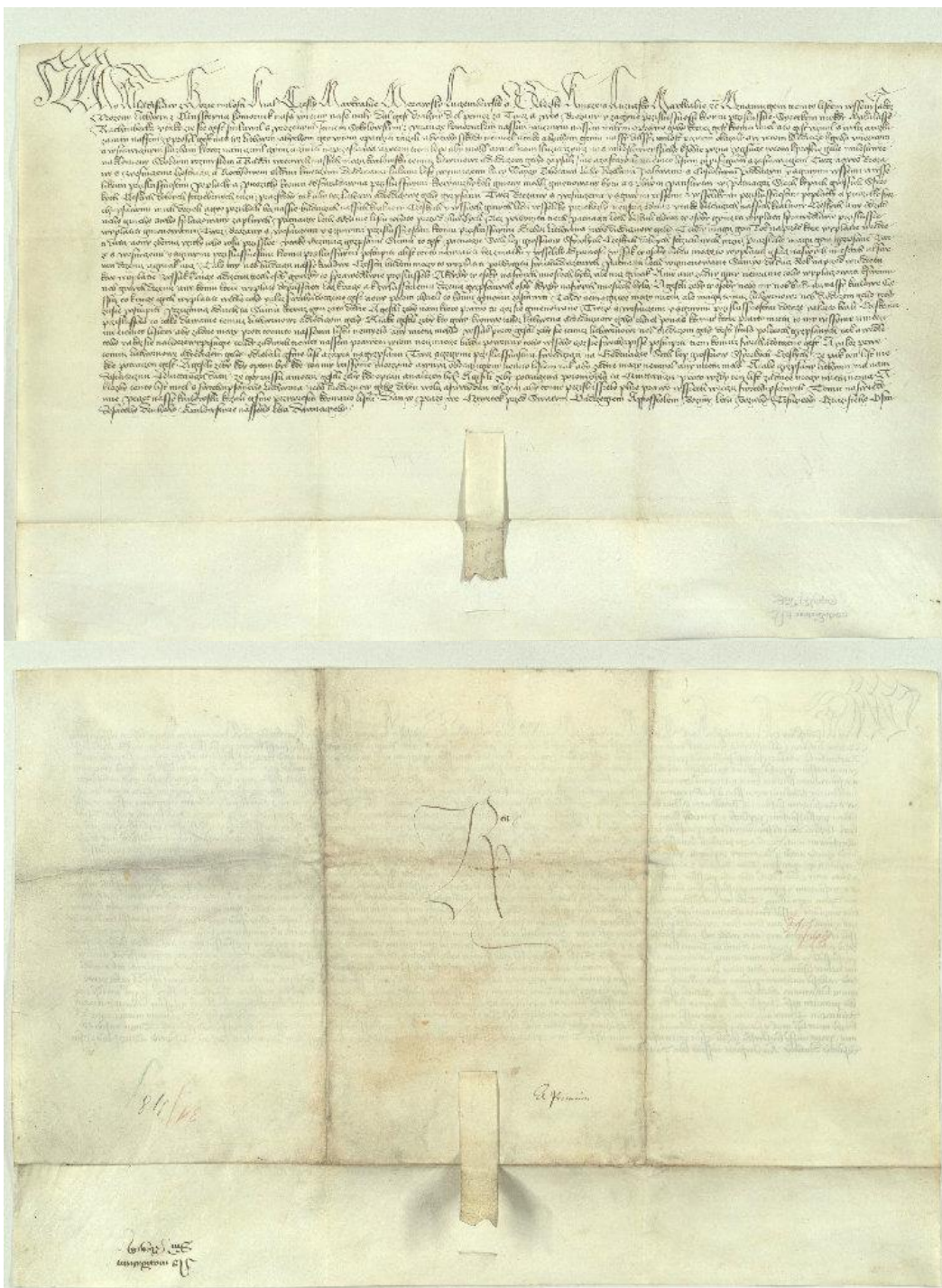
Národní archiv v Praze, f. Archivy českých klášterů zrušených za Josefa II.(1115–1760), sig. 336, dostupné z: <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/AZK/336/charter?q=z%20kli%C5%A1tejna>.

Obr. č. 2.

Kateřina z Okoře je na této listině s pěti pečeti přivěšenými na pergamenových prouzcích dne 1. července 1480 uvedena jako dlouholeté manželka Čenka z Klinštejna.

Národní archiv v Praze, f. České gubernium – guberniální listiny (0993–1526), sig. 421, dostupné z: monasterium.net, URL <<http://monasterium.net/mom/CZ-NA/CGL/421/charter>>, accessed at 2018-03-13Z.

Na této listině z roku 1482 je Litvín z Klinštejna uveden jako královský komorník.
Národní archiv Praha, f. Úřad desk zemských – listiny (1351–1831), sig. 772,
dostupné z: monasterium.net, URL <<http://monasterium.net/mom/CZ-NA/UDZ-L/772/charter>>, accessed at 2018-03-13Z.